

HUMAK[®]

OPINNÄYTETYÖ

**Ehkäisevän päihdetyön strategian suunnittelu Lopen
kunnalle**

Satu Saarinen

Yhteisöpedagogi
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(muodossa 1/2024)

TIIVISTELMÄ

Tutkinto: Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Tutkintonimike: Yhteisöpedagogi (AMK)

Koulutuksen nimi: Yhteisöpedagogin koulutus (AMK)

Tekijä: Satu Saarinen

Opinnäytetyön nimi: Ehkäisevän päihdetyön strategian suunnittelu Lopen kunnalle

Sivumäärä: 46 ja 27 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Heidi Odell

Työn tilaaja(t): Lopen kunta

Opinnäytetyöni käsittelee Lopen kunnan ehkäisevää päihdetyötä ja siihen tarvittavia muutoksia, erityisesti hyvinvointialueiden uudistuksen vaikutuksesta. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet heikentyivät, kun asiantuntijat siirtyivät hyvinvointialueille. Työn tavoitteena oli luoda kattava strategia päihdepalveluiden esittelyyn päättäjille, viestinnän parantaminen kuntalaisille, huomioiden paikalliset tarpeet, resurssit sekä selkeät tavoitteet ja vastuualueet.

Opinnäytetyön aiheen valinta tapahtui ensimmäisen harjoittelujakson aikana Lopen kunnan aloitteesta. He toivoivat ehkäisevän päihdetyön strategian käsittelyä opinnäytetyönä. Päätin hyödyntää olemassa olevia verkostojani, kuten EHKÄPÄ-työryhmää taustatutkimuksessani, mikä vahvasti uskoani siihen, että pystyn toteuttamaan tämän kokonaisuuden opinnäytetyössäni. Haasteena oli aikataulun kiireellisyys, mutta kun suunnittelin oman työni huolellisesti sain mahdollistettua opinnäytetyöni nopean etenemisen.

Hyödynsin opinnäytetyössäni seuraavia menetelmiä: kirjallisuuskatsaus, tilastolliset menetelmät, kyselyt, verkkosivut, kunnan päätöksenteon pöytäkirjat, teemallista analyysia tilastoista, sisältöanalyysia temahaastatteluista ja dokumenttianalyysia eri asiakirjoista. Näiden monipuolisten menetelmien avulla pyrin kattavasti tarkastelemaan opinnäytetyöni aiheita ja tuomaan esille erilaisia näkökulmia.

Johtopäätöksenä ehdotan monialaisen yhteistyöverkoston perustamista Lopen kuntaan poikkihallinnollisena työryhmänä. Tämä mahdollistaisi tehokkaan viestinnän päättäjille sekä saumattoman integraation osaksi kunnan toimintaa. Painostan viestinnän keskeisyyttä kuntalaisten tietoisuuden lisäämisessä ehkäisevästä päihdetyöstä. Lisäksi korostan koulun, kodin ja nuorisopalveluiden tiivistä yhteistyötä.

Jatkotoimenpiteinä suosittelen ehkäisevän päihdetyön vuosikellon laatimista, erityisesti sen päivitys kannattaa tehdä vuoden alussa ja samalla tarkastella strategian tiedot ajan tasalle. Kokonaisvaltainen päivitys strategiaan on hyvä toteuttaa valtuustokauden vaihtuessa.

Asiasanat: Ehkäisevä päihdetyö, päihdekasvatus, terveyden edistäminen

ABSTRACT

Degree: Bachelor of Humanities

Degree title: Bachelor of Humanities

Programme: Degree Programme in NGO and youth work, Bachelor's Degree

Author: Satu Saarinen

Title: Planning of preventive substance abuse strategy for the municipality of Loppi

Number of Pages: 46 and 27 attachment pages

Supervisor(s): Heidi Odell

Commissioned by: Lopen kunta

My thesis deals with the preventive substance abuse work of the municipality of Loppi and the changes needed in it, especially the impact of the reform of the welfare areas. The structures of preventive substance abuse work were weakened by the transfer of specialists to the welfare areas. The aim of the work was to create a comprehensive strategy for presenting substance misuse services to decision-makers and to improve communication to local citizens, taking into account local needs and resources, with clear objectives and responsibilities.

The topic for my thesis was suggested by the municipality of Loppi during my first internship, focusing on developing a preventive substance abuse strategy. I decided to leverage existing networks, such as the EHKÄPÄ network, in my background research, confirming my ability to carry out this task. The challenge was the urgency of strategy, but by carefully scheduling my work, I managed to facilitate a rapid progress.

I used the following methods in my thesis: literature review, statistical methods, questionnaires, websites, minutes of municipal decision-making, thematic analysis of statistics, content analysis of thematic interviews and document analysis of various documents. Through these diverse methods, I aimed to provide a comprehensive overview of the subject of my thesis and to bring out different perspectives.

In conclusion, I propose the establishment of a multidisciplinary cooperation network in the municipality of Loppi as a cross-administrative working group. This would enable effective communication to decision-makers and seamless integration into the municipality's activities. I would stress the importance of communication in raising awareness of preventive substance abuse work among local residents. I also stress the importance of close cooperation between school, home and youth services.

As a follow-up, I recommend the establishment of an annual calendar for substance abuse prevention, in particular an update at the beginning of the year, and at the same time an update of the information in the strategy. Comprehensive strategy update is beneficial during changes in the council term.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS	7
1 JOHDANTO.....	9
2 KEHITTÄMISTYÖN TILAAJA JA TARVE	11
2.1 Tilaaaja Lopen kunta	11
2.2 Ehkäisevän päihdetyön resurssit Lopella.....	12
2.3 Kunnan nykyinen Ehkäisevän päihdetyön strategia sekä muutostarve	14
2.4 Strategiatyöskentelyn taustatieto	16
3 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TIETOPERUSTA.....	20
3.1 Ehkäisevä päihdetyö	20
3.2 Ehkäisevän päihdetyön järjestäminen.....	23
3.3 Ehkäisevän päihdetyön käytännöt.....	25
3.4 Strategia ja vastualueet.....	27
4 LAADULLINEN TUTKIMUSOTE STRATEGIATYÖN LÄHESTYMISTAPANA	29
4.1 Ehkäisevän päihdetyön tutkimus	29
4.2 Taustatutkimus	30
4.3 Tutkimuskysymykset ja aineistonkeruu menetelmät	33
4.4 Analyysi	35

5 TULOKSET JA POHDINTA	39
LÄHTEET	43
LIITTEET	46

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni taustatutkimukseni kohdistui siihen, miten Lopen kunnan nykyistä ehkäisevää päihdetyötä on tehty, ja miten hyvinvointialueiden voimaan tulo on muuttanut ehkäisevää työtä. Tutkin tämän prosessin aikana erityisesti keräämään ajantasaista tietoa päihdeongelmien yleisyydestä, käytetyistä ehkäisevän työn menetelmistä sekä alueellisista haasteista. Tutkimuksessani olen pyrkinyt myös selvittämään, miten hyvinvointialueiden voimaantulo on vaikuttanut päihdetyön resurssihin ja koordinointiin Lopen kunnassa. Näitä näkökulmia tarkastellessani huomasin, että hyvinvointialueiden toimintaan integroituminen oli tuonut mukanaan sekä mahdollisuuksia että haasteita päihdeongelmien ehkäisyssä. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli syventää ymmärrystäni siitä, miten paikalliset toimijat ovat reagoineet muutoksiin ja miten nämä muutokset heijastavat päihdetyön tehokkuuteen. Opinnäytetyöni on siten pyrkinyt tuomaan esille konkreettisia kehityskohteita ja antamaan suosituksia, jotka voivat parantaa Lopen kunnan päihdetyön tuloksellisuutta hyvinvointialueiden kontekstissa.

Lopen kunnan nykyinen vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä on siirtynyt hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnalle. Hyvinvointialueiden muutoksen myötä organisaatiouudistuksessa on havaittu haasteita ehkäisevän päihdetyön koordinoinnissa, erityisesti resurssien puutteen vuoksi. Huomioituna, että Lopen kunnassa ei ole tähän tehtävään osoitettu riittävästi resursseja, tutkimukseni perusteella ehdotan poikkihallinnollisen työryhmän perustamista sekä että hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta, jolle ehkäisevän päihdetyön vastuu kuuluu, tulisi määritellä raamit, jonka puitteissa ehkäisevää työtä tulisi tehdä.

Työryhmän merkitys korostuu olennaisesti ehkäisevän päihdetyön strategian integroinnissa työyhteisöihin. Sen tehtävänä on varmistaa, että jokainen Lopen kunnan hallinnonala käsittelee omassa työyksikössään, miten edistää ehkäisevää työtä omassa työssään. Tällainen lähestymistapa on avainasemassa, kun vahvistetaan ehkäisevää päihdetyötä Lopen kunnan jokaisella osalla.

Monialainen yhteistyö ehkäisevässä päihdetyössä tarjoaa kokonaisvaltaisen näkökulman, tehostaa tiedon jakamista, mahdollistaa resurssien optimaalisen käytön, tukee monipuolista tiedonkulkua ja luo kattavampia palveluita kuntalaisille.

Päihdetyön strategian suunnittelulla pyritään vastaamaan paikallisiin päihdeongelmiin ja niiden vaikutuksiin. Tämän tavoitteena on asettaa työlle strategiset päämäärät, jotka heijastavat laajempia hyvinvointitavoitteita kunnassa. Strategia suunnataan selkeästi määrätyille kohderyhmille, huomioiden päihdetyön eri osa-alueet.

Tavoitteena on kattavasti ottaa huomioon päihdehaittojen ennaltaehkäisyyn toimenpiteet. Osallistava työskentely ja tutkimustiedon hyödyntäminen ovat tämän strategian lähtökohdat. Strategian ensivaiheessa keskitytään pääkohtiin, joita lakimääräykset edellyttävät kunnalta. Tarkempi strateginen laajennus ja sisällön avaaminen tapahtuu työryhmän perustamisen jälkeen. Jokaiselle hallinnon alalle luodaan oma osionsa, mahdollistaen yksityiskohtaisemman käsittelyn strategian sisällöstä ja sen räätälöinnin vastaamaan kuntalaisten tarpeita. Tämä joustava lähestymistapa mahdollistaa strategian tarkan sovittamisen paikalliseen kontekstiin työryhmän käynnistyessä.

2 KEHITTÄMISTYÖN TILAAJA JA TARVE

2.1 Tilaaja Lopen kunta

Loppi sijaitsee Kanta-Hämeessä ja sen väkiluku on n.7800 asukasta. Ikäjakauma on 0–14 v. 16 %, 15–64 v. 58,1 % ja yli 64 v. 25,9 %. Asuntoja Lopella on 2400 ja vapaa-ajan asuntoja 3100. Lopella on 14 kylää ja hallinnollinen keskus sijaitsee Lopen kirkonkylällä. Perusterveydenhuollon palvelut tuottavat Kanta-Hämeen hyvinvointialue Oma-Häme ja lähiterveysasema löytyy kirkonkylältä, jossa saatavilla sairaanhoidon, lääkärin, hammashoidon ja neuvolan palvelut. Kiireellisen hoidon vastaanotto on Riihimäen sairaalassa. Lopella on kuusi peruskoulua eri kylillä ja yhtenäiskoulu kirkonkylän taajamassa, jossa yläkoulu ja lukio. Nuorisotiloja on kolme isoimmista taajamissa (lopenkunta.fi).

Ehkäisevän päihdetyön strategian tilaajana Lopen kunta pyrkii edistämään kuntalaistensa terveyttä ja hyvinvointia estämällä päihdeongelmien syntymistä ja vähentämällä niiden haittoja. Tarve tulee esiin kuntalaisten terveydentilan seurannassa, poliisien hälytystehtävien raporteista, päihdetilastojen analysoinnissa, alueellisista tiedoista päihdeiden käytöstä ja yhteisön tarpeiden huomioimisessa. Kunta haluaa ennaltaehkäistä päihdeongelmien syntymistä sekä tarjota tukea ja hoitoa niille, jotka ovat joutuneet päihdeongelmien piiriin.

Kunnan on tärkeää tunnistaa sellaiset väestöryhmät, jotka ovat alttiita päihdeongelmille. Näitä ryhmiä ovat mm. nuoret, syrjäytyneet sekä mielenterveysongelmista kärsivät kuntalaiset. Kunnan tulee arvioida miten päihdehoito sekä päihdeiden ehkäisyn resurssit ovat saavutettavissa asukkaille. Kunnan tulee arvioida riittävyttä hoitopaikkojen määrästä ja hoidon laadusta (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020).

Kunnalle on annettu lakisääteisiä tehtäviä, joiden mukaan ehkäisevää päihdetyötä tulee tehdä. Kunnan tehtävä on ehkäisevien päihdetyön toimien esittäminen ja edistäminen kunnan hallinnossaan, ehkäisevän päihdetyön liittäminen osaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelua ja seuranta. Päihdeolojen seuranta ja niiden tiedotus sekä päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskeva viestintä kuntalaisille. Kunnan tulee sovittaa yhteen eri toimijoiden kanssa

ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvat eri toimijat kuten poliisi, terveydenhuolto, elinkeinoelämä, lakia noudattavat tupakka- ja alkoholivalvonta ja muut yleishyödylliset yhteisöt (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020).

Kun ehkäisevän päihdetyön strategia valmistuu, se avaa ovia lukuisille parannuksille ja toimenpiteille kunnassa. Tämä strategia muodostaa vahvan perustan ehkäisevän päihdetyötoimen käynnistämiseksi, mikä tulee edistämään kuntalaisten hyvinvointia. Strategiassa voidaan esitellä käytännön toimenpiteitä päihdehaittojen ennaltaehkäisemiseksi, kuten mihin kunta haluaa parannuksia päihdehaittojen torjumiseksi, millaisia tiedotuskampanjoita halutaan viestittää sekä millaisia varhaisen puuttumisen malleja halutaan tarjota kuntalaisille. Strategiassa tarvitaan seurantatoimenpiteitä, miten työtä ja työn laatua arvioidaan. Nykyisellä toiminnalla ehkäisevä päihdetyö kunnassa täyttää vähimmäismäärän eikä vastaa tämän päivän ehkäisevää päihdetyötä.

2.2 Ehkäisevän päihdetyön resurssit Lopella

Lopen kunnassa ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin on Hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut. Lopen kunnan ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilönä toimii nuoriso-ohjaaja, joka omassa roolissaan toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä niiden tehtävien ja vastuiden mukaisesti. Kunta ei ole varannut tähän erillistä budjettia, vaan se on jyvitetty eri toimialojen sisälle.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (2015) mukaan yhdyshenkilö toimii kunnassa paikallisena ehkäisevän päihdetyön asiantuntijana, huolehtii yhteistyöstä ja ajankohtaisen informaation jakamisesta kuntapäätäjille ja kunnan eri toimialoille. Yhteyshenkilö tekee myös verkostotyötä eri toimijoiden kanssa ja toimii paikallisena kontaktina Riihimäen seudun, hyvinvointialueen, aluehallintoviraston ja THL:n kehittäjäverkoston välillä.

Kunnassa tehtävän ehkäisevän päihdetyön strategian työryhmän kokoamisesta vastaa kunnanhallitus, joka nimeää eri hallintokuntien työntekijöistä sekä ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöstä kokoonpanon. Tämä työryhmä vastaa omista sektoreistaan, jakaa tietoa ja osallistaa

omia työntekijöitä ehkäisevän päihdetyön strategian mukaisesti. Tällainen toimintatapa on yleinen ehkäisevän päihdetyön strategian laadinnassa ja toteutuksessa. Läpileikkaava eri hallintokuntien lähestymistapa mahdollistaa eri osa-alueiden asiantuntemuksen hyödyntämisen ja laaja-alaisen näkökulman päihdeongelmien ehkäisyyn. On tärkeää, että työryhmä jakaa tietoa ja osallistaa eri sektoreiden työntekijöitä strategian tehokkaaseen toteuttamiseen. Näkemykseni mukaan eri hallintokuntien yhteistyö ehkäisevän päihdetyön (EPT) strategiassa mahdollistaa sen integroinnin kaikkialle kuntasektorilla. Tällä tavoin vahvistetaan laaja-alainen tuki kuntalaisten hyvinvoinnille.

Lopella on oma Ehkäisevän päihdetyön (EHKÄPÄ) kokoonpano, jossa on mukana yhtenäiskoulun rehtori, kouluterveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, koulukuraattori, seurakunnan nuoriso-ohjaaja, sosiaalisohjaaja, ankkuritiimi, sekä kunnan nuorisokoordinaattori, nuoriso-ohjaaja ja vapaa-ajanohjaaja.

Tapaamisissa on kartoitettu nykytilannetta, tehty yhdessä tavoitteita ja suunnitelmaa ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseksi jatkossa. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa tammikuussa 2023 ja se toi myös ehkäisevän päihdetyön verkostoon muutoksia. Alkuvuodesta 2023 lähtien verkostoa ja sen kokoonpanoa on suunniteltu, kartoitettu ja koottu uudelleen. Ehkäisevän päihdetyön strategia raportoidaan valtuustolle, joka on eri hallinnonalojen yhteistyössä laatima asiakirja (Lopen kunnanhallituksen pöytäkirja 15.2.2021).

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 6 §) mukaan kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnan on asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet (Finlex 612/2021).

2.3 Kunnan nykyinen Ehkäisevän päihdetyön strategia sekä muutostarve

Lopen kunnan ehkäisevästä päihdetyöstä on aikaisemmin vastannut Perusturvalautakunta. Hyvinvointialueiden muutoksen myötä tämä lautakunta lakkautettiin ja päihdetyö siirtyi Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnalle. On selvää, että hyvinvointialueiden muutos ja perusturvalautakunnan lakkauttaminen ovat vaikuttaneet päihdetyön organisointiin.

Tähän muutokseen on nyt tämä opinnäytetyön aikana kiinnitetty huomiota ja todettu ettei tähän ole annettu resursseja. Ymmärrettävästi resurssivaje on vaikuttanut päihdetyön laatuun, mikä näkyy siinä, että ehkäisevää päihdetyötä on voitu tarjota vain välttämättömyyksiin rajoittuen. Ennaltaehkäisevät suunnitelmat, toteutukset ja tiedottaminen ovat jääneet marginaaliin, heikentäen kykyä tarjota kattavaa ja laadukasta päihdeongelmien ennaltaehkäisyä kuntalaisille. Päihdetyön strategian myötä kunta pystyy toteuttamaan tehokkaammin ehkäisevää päihdetyötä jokaisella kunnan sektorilla.

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat heikentyneet kunnassa hyvinvointi uudistuksen myötä. Aluehallintoviraston teettämän tutkimuksen pohjalta on huomattu, että ehkäisevän päihdetyön asiantuntijat ovat siirtyneet vuoden alusta hyvinvointialueiden palvelukseen. Nyt kuntien ehkäisevää päihdetyötä on uudistettava muutoksen takia (Hirvonen, H. 4.10.2023 Yle).

Lopen kunnan tarve päihdetyön strategialle tuli hyvinvointialueiden perustamisen myötä. Lopen kunnassa ei ole tällä hetkellä päihdetyön strategiaa, ja tarve lakisääteiselle suunnitelmalle on nyt ajankohtainen. Lopen kunta on tähän mennessä toiminut ilman erillistä EPT strategiaa. Tämän seurauksena päihdehaitat ovat saattaneet jäädä huomaamatta tai niihin on voitu puuttua vasta myöhäisessä vaiheessa.

Tämä opinnäytetyö korostaa tarvetta suunnitelmalliselle ennaltaehkäisevälle työlle päihdehaittojen vähentämiseksi ja yhteisön hyvinvoinnin parantamiseksi. Opinnäytetyön päämääränä on luoda strategian runko ehkäisevästä päihdepalveluista kunnan päättäjille sekä parantaa ehkäisevän päihdepalveluiden näkyvyyttä. Strategian tavoitteena on tarjota päättäjille ja ammattilaisille työkalu asiakkaiden ohjaamiseen oikeiden palveluiden piiriin sekä lisätä saatavuutta ja helpottaa tiedon löytymistä Lopen kunnassa.

Kunnan panostaminen ennaltaehkäisevään päihdetyöhön voi vähentää päihdeiden aiheuttamia haittoja, mahdollisesti alentaa terveydenhuollon kustannuksia varhaisen puuttumisen kautta ja

parantaa yleistä hyvinvointia sekä luoda turvallisempi elinympäristö asukkaille. Kun Lopen kunnassa ei ole aikaisemmin tehty ehkäisevän päihdetyön strategiaa, niin on tärkeää rakentaa kattava suunnitelma, joka on sovitettu paikalliseen tarpeeseen ja resursseihin. Strategian avulla pyritään myös edistämään paikallista hyvinvointia ja vahvistamaan yhteisöllisyyttä.

Vaikka perusturvalautakunta on luonut raamit ehkäisevälle päihdetyölle kokouksessaan, näitä suuntaviivoja ei ole valitettavasti saatu juurrutettua koko kunnan perustyöhön tehokkaasti. Perusturvalautakunnan tekemät päätökset ja suuntaviivat EPT saralla ovat kokeneet haasteita tehokkaassa tiedonkulussa. Tämä haaste on heijastunut siten, ettei suunnitelmia ole saatu riittävästi juurtumaan organisaation laajaan toimintaan (Lopen kunnanhallituksen pöytäkirja 15.2.2021).

Uuden strategian myötä jokaisella hallinnon alueella tulisi olla nimetty yhdyshenkilö, joka osallistuu työryhmään ja vastaa esitysten käytännön toteutuksesta omassa yksikössään. Tämä mahdollistaisi paremmin yhteydenpidon ja koordinoinnin päihdetyön eri osa-alueiden välillä kunnan tasolla.

Lopen kunnalla on lakisääteinen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö, joka on kutsunut koolle paikallisen sekä seudullisen EPT-ryhmät vuosittain päivittämään alueellisia toimenpiteitä.

Hyvinvointialueiden tulon jälkeen maakunnallinen kokoonpano muuttui ja vasta nyt yli puolen vuoden jälkeen ryhmät alkavat muodostua. Lopella on oma EPT-ryhmä, joka koostuu yhteiskoulun rehtorista, kouluterveydenhoitajasta, psykiatrisesta sairaanhoitajasta, koulukuraattorista, seurakunnan nuoriso-ohjaajasta, sosiaalisohjaajasta, ankkuritiimistä, sekä kunnan nuoriso-ohjaajasta ja vapaa-ajanohjaajasta. Tämä sama kokoonpano jatkaa nykysinkin, vaikka osa kunnan henkilöstöstä muuttui Omahämeen työntekijöiksi.

Seudullisessa kokoonpanossa ovat samat kuin aiemmin eli kolmen kunnan ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt Hausjärveltä hyvinvointikoordinaattori, Riihimäeltä hyvinvointikoordinaattori ja Lopelta EPT yhdyshenkilö. Maakunnallisessa EPT ryhmässä muuttui kokoonpano. Siellä ovat Kanta-Hämeen kunnista kaikki EPT yhdyshenkilöt tai koordinaattorit sekä maakunnallista EPT verkostoa johtaa nykyisin Omahämeen EPT koordinaattori.

2.4 Strategiäyöskentelyn taustatieto

Vierailin virallisessa laajennetun johtoryhmän kokouksessa, joka pidettiin 5.12.2023 ja johon osallistuivat sivistysjohtaja, tekninen johtaja, aluerehtori, ruokapalvelupäällikkö, henkilöstöpäällikkö, hyvinvointi- ja vapaa-aikapäällikkö sekä kunnanjohtaja. Tarkastelimme johtoryhmän näkemyksiä ehkäisevän päihdetyön strategiasta. Johtoryhmä korosti nuorten ehkäisevän päihdetyön merkitystä ensisijaisena toimenpiteenä. Työikäisten ehkäisevä päihdetyö keskittyy työterveyteen sekä kunnan terveysasemille, kun taas ikäihmisten ehkäisevät toimet kuuluvat terveysasemien vastuulle.

Kokouksessa käsiteltiin myös paikallisten myymälöiden ja ravintoloiden alkoholin tarjoamista ja myyntiä. Kunta mahdollisesti ottaa yhteyttä näihin paikallisiin päihteitä myyviin toimijoihin. Johtoryhmä kutsuu heidät keskustelemaan ikärajasuosituksista ja selvittämään, miten käsitellä tilanteita, joissa havaitaan päihteiden väärinkäyttöä alueella ja järjestettävissä tilaisuuksissa.

PAKKA-toimintamalli voisi tarjota mahdollisuuden vahvistaa yhteistyötä kunnan ja paikallisten yritysten välillä päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseksi. Malli mahdollistaa yhteisten koulutusohjelmien järjestämisen kunnan ja paikallisten yritysten henkilöstölle. Malli antaa paikalliselle yritykselle tilaisuuden ottaa käyttöön käytäntöjä, jotka sisältävät ikärajavälön, tarjoilun seurannan ja huomioimisen yhteisön terveysvaikutuksista. Tämä edistää turvallista ympäristöä kaikille.

Kunnan eri toimialojen kannattaa toteuttaa ennaltaehkäisevää päihdetyötä omilla vastuualueillaan arkipäiväisessä työssä. Yhteistyö eri osastojen välillä saavutetaan, kun toteutetaan tehokasta ja kokonaisvaltaista ennaltaehkäisevää päihdetyötä poikkihallinnollisesti. Tämä yhteistyö mahdollistaa suunnitelmallisen integroinnin eri osastojen välillä, varmistaen kattavan ja saumattoman lähestymistavan. Aktiivinen tiedonvaihto edistää parhaiden käytäntöjen jakamisen ja varmistaa yhtenäisen linjan päihdetyön toteutuksessa. Jokainen osasto harkitsee omalle vastuualueelleen sopivia käytänteitä, joka voidaan sovittaa yhteen muiden osastojen kanssa. Tärkeää on myös luoda kannustava ilmapiiri, joka tukee henkilöstöä osallistumaan ja jakamaan päihdetyön parhaita käytäntöjä. Poikkihallinnollinen työryhmä on avainasemassa ja hyvien

käytänteiden sekä suunnitelmien luomisessa. Näiden näkökulmien huomioiminen syventää ymmärrystä siitä, miten poikkihallinnollinen yhteistyö voi täydentää ja vahvistaa koko kunnan ehkäisevää päihdetyötä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015).

Kunnan hyvinvointikertomus ja – suunnitelma ovat työkaluja, jotka ohjaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelua, seurantaa, arviointia ja raportointia. Kuntalaki ja terveydenhuoltolaki velvoittavat kuntia tarkkailemaan asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä vaikuttavia tekijöitä eri väestöryhmissä. Lisäksi on seurattava kuntapalveluissa toteutettuja toimenpiteitä, jotka vastaavat kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Valtuustolle on raportoitava vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Lisäksi valtuustolle on laadittava kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus. Kunnan päihdetyön strategia laaditaan yhteistyössä poikkihallinnollisen työryhmän kanssa ja integroidaan tulevaisuudessa osaksi hyvinvointikertomusta

(Lopen kunnan hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2021–2025).

Valtakunnallinen ohjelma 2015–2025 ehkäisevässä päihdetyössä edistää lain (523/2015) toimeenpanoa ja tarjoaa käytännön tukea EPT toteuttamiseen kuntien ja alueiden toimijoille. Tavoitteena on vahvistaa terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa sekä turvata EPT mahdollisuudet kunnassa ja lähialueilla.

Toimintaohjelman kuusi painopistealuetta

Rakenteet	Viestintä	Varhainen tunnistaminen	Pakka-malli	Perheet ja lähiyhteisöt	Asiantuntijuus ja osaaminen
-----------	-----------	-------------------------	-------------	-------------------------	-----------------------------

(THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?)

Kun EPT rakenteet ovat kunnossa niin niiden tavoitteena on torjua haittoja yhteistyössä eri hallinnonalojen, paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Työssä painotetaan haittojen vähentämiseen sääntelyä avulla (THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?).

Tiedottaminen perustuu tutkittuun tietoon ja tukee yksilöiden päätöksentekoa. Tavoitteena on lisätä väestön tietoisuutta päihdehaitoista ja riskeistä sekä edistää päihde, tupakka- ja rahapelihaittojen vähentämistä. Viestintä toimii osana toimenpiteitä, jotka säätelevät päihdeiden kysyntää ja saatavuutta (THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?).

Keskeistä on varhainen tunnistaminen ja tuki riskikäytön ja haitan torjumiseksi. Tavoitteena on havaita ajoissa riskikäyttö ja tarjota asiakkaille tarvittavaa tukea. Käytetään lyhytneuvontaa ja tarjotaan tupakoinnin lopettamista tukevia toimenpiteitä. Lisäksi tarjotaan muita varhaisen avun keinoja käyttäjille ja heidän läheisilleen. Etsivää työtä tehostetaan palveluiden ulkopuolelle jääneiden löytämiseksi (THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?).

Alueellinen alkoholi-, tupakka-, ja rahapelipolitiikka toteutetaan suunnitelmallisesti ja tiiviissä yhteistyössä. Tavoitteena on lisätä kuntien ja alueiden määrää, jotka noudattavat haittojen ehkäisyssä suunniteltua PAKKA-toimintamallia. Yhteistyö eri viranomaisten kanssa, elinkeinoelämän sekä muiden toimijoiden kesken laajenee, erityisesti ikärajojen noudattamisen osalta. Tämän myötä pyritään vähentämään alaikäisten pääsyä alkoholiin, tupakkaan ja rahapeleihin sekä vähentämään humalajuomisesta aiheutuvia haittoja (THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?).

Lähiyhteisö panostaa haittojen ehkäisyyn integroimalla EPT osaksi varhaiskasvatusta, oppilaitoksia ja työpaikkojen toimintaohjelmia. Tavoitteena on sisällyttää EPT osaksi perustyötä ja luoda yhteiset toimintatavat päihdeiden käytön vähentämiseksi. Työyhteisössä korostetaan sitoutumista yhteistyöhön päihdeohjelmien avulla, ja vapaa-ajan ympäristössä hyödynnetään EPT mahdollisuuksia yhteisen toimintakäytäntöjen kautta. Paikallisesti asukkaat osallistetaan aktiivisesti päihdeettömän toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen (THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?).

Ammattilaisilla on riittävästi osaamista ehkäisevässä päihdetyössä ja tavoitteena on integroida EPT menetelmät keskeisten alojen perus- ja täydennyskoulutukseen. Ammattilaiset osaavat hyödyntää EPT materiaaleja ja koulutuksia omassa työssään (THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?).

PAKKA-toimintamalli on yhteisöllinen lähestymistapa, jonka tarkoituksena on ehkäistä paikallisesti päihdehaittoja, erityisesti alkoholin, tupakan ja rahapelaamisen osalta. Malli kokoaa yhteisön voimat ikärajavälön tehostamiseen, alaikäisten päihdeiden saatavuuden vähentämiseen, nuorten tukemiseen ja asenteiden muuttamiseen alaikäisten päihdeiden käytöstä.

Osa-alueet Pakka toimintamallissa ovat:

- Koordinoitu ja suunnitelmallinen yhteistyö päihdehaittojen ennaltaehkäisyssä
- Yritysten omavalvonnan parantaminen ja vastuullisen myynnin ja anniskelun edistäminen
- Viranomaisten valvonnan ja lupaprosessien parantaminen tehokkaammaksi
- Vaikuttaminen paikallisiin päätöksentekijöihin
- Kuntalaisten aktivointi
- Tehokas ja toimiva mediayhteistyö

Pakkatoimintaa ohjaava keskeisin lainsäädäntö on alkoholilaki (1102/2017), laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), tupakkalaki (549/2016), arpajaislaki (1047/2001) sekä kuvaohjelmanlaki (710/2011)

(THL Pakka toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön).

Lopen kunta voisi saavuttaa tehokkaampaa yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa käyttöönottaamalla PAKKA-toimintamallin päihdetyössään. Tämä malli mahdollistaisi henkilöstön kouluttamisen, riittävien resurssien varmistamisen ja sosiaalisen tuen tarjoamisen päihdeongelmien juurisyiden käsittelyssä. Vapaaehtoisuuden tukeminen korostuisi, ja selkeät mittarit luotaisiin PAKKA-toimintamallin vaikutusten säännölliseen seurantaan ja arviointiin. Avoin keskustelu, aktiivinen yhteys kuntalaisten suuntaan sekä avoin viestintä olisivat olennaisia työkaluja, jotka vahvistaisivat Lopen kunnan päihdetyötä toimintamallin käyttöönotolla.

3 EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN TIETOPERUSTA

3.1 Ehkäisevä päihdetyö

Päihteiden käyttö voi pitkällä aikavälillä aiheuttaa riippuvuutta sekä terveys- ja sosiaalisia ongelmia. Erilaiset päihteet ovat olleet osa kulttuuria ympäri maailman historian saatossa. Alun perin niitä käytettiin rentoutumiseen, mutta liiallinen käyttö on tuonut haittavaikutuksia elämään ja on voinut johtaa päihderiippuvuuteen (Ehkäisevä päihdetyö Ehyt ry. 2022.).

Ehkäisevä päihdetyö on osa kokonaisvaltaista pyrkimystä parantaa hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Tämä työ liittyy tiiviisti mielenterveyden edistämiseen sekä tapaturmien ja väkivallan ennaltaehkäisyyn. Koska riippuvuudet ja mielenterveysongelmat ovat usein yhteydessä toisiinsa, ja päihtymys voi lisätä riskiä tapaturmiin ja väkivaltaan, on tärkeää ottaa päihdetyö osaksi tätä laajempaa ponnistusta. Lisäksi on havaittu, että rahapeliongelmat voivat lisätä lähisuhdeväkivallan riskiä. Siksi ehkäisevää päihdetyötä, hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä mielenterveyden tukemista voidaan toteuttaa myös päihdehoidon ja kuntoutuksen yhteydessä, esimerkiksi korostamalla arjen taitojen kehittämistä, terveellisen elämänrytmin ylläpitoa ja myönteistä mielenterveyttä (THL Mitä ehkäisevä päihdetyö on?).

Ehkäisevä päihdetyö perustuu vahvaan lainsäädäntöön. Sen tarkoituksena on suojella yksilöitä ja yhteisöjä päihdehaittojen vaikutukselta ja edistää terveyttä ja hyvinvointia. Yleisesti ottaen Suomessa pyritään ehkäisemään päihdeongelmia monin keinoin ja Suomen lainsäädäntö tukee näitä tavoitteita. Lisäksi valistus- ja tiedotuskampanjat sekä koulutusohjelmat tukevat väestön tietoisuutta päihteiden riskeistä. Yhteiskunnallinen tuki päihdeongelmista kärsiville on myös merkittävässä roolissa. Kokonaisvaltainen lähestymistapa korostaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä terveyden edistämiseksi ja päihdehaittojen vähentämiseksi (STM Ehkäisevä päihdetyö).

Ehkäisevä päihdetyö on kuntien lakisääteistä toimintaa ja osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sillä pyritään ehkäisemään ja vähentämään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden

ja huumeiden käyttöä, ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia haittoja. Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015, EPT-laki).

Ehkäisevän päihdetyön tulee perustua päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin, kuten laki määrää. Ehkäisevässä päihdetyössä tulee kiinnittää huomiota myös muille kuin päihteiden käyttäjille aiheutuviin haittoihin. Ehkäisevässä päihdetyössä on olennaista ottaa huomioon myös päihteiden käyttäjien lähipiiri ja laajempi yhteiskunta. Päihteiden aiheuttamat haitat voivat ulottua perheisiin, työyhteisöihin ja koko yhteiskuntaan. Siksi toimenpiteet, kuten tukipalvelut, neuvonta ja varhainen puuttuminen ovat suunnattuja paitsi käyttäjille myös heidän lähipiirilleen. Yhteiskunnallisella tasolla päihdehaittojen vähentäminen edellyttää myös kokonaisvaltaista suunnittelua ja yhteistyötä eri sektoreiden välillä (STM Ehkäisevä päihdetyö).

Kunnan tulee huolehtia ehkäisevän päihdetyön organisoinnista alueellaan ja nimittää vastuullinen toimielin. Tämän toimielimen tehtävänä on seurata kunnan päihdeoloja, tiedottaa niistä ja tarjota tietoa erilaisista päihdehaitoista yksityishenkilöille ja koko väestölle. Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimittää tehtävistä vastaavan toimielimen sekä edistää toimia eri hallinnonaloilla. Toimielimen vastuulla on seurata tarkasti kunnan päihdeoloja ja tiedottaa niistä (Markkula, Karlsson, Ollila, Strand 2022.).

Tämä varmistaa, että kunnan asukkaat saavat ajantasaista tietoa paikallisesta päihdetilanteesta. Tietoa päihdehaitoista ja niiden vähentämisestä tarjotaan laajasti sekä yksityishenkilöille että koko väestölle. Tämä edistää tietoisuutta ja tukee ehkäisevän päihdetyön toimia. Toimielimen tehtävänä on varmistaa ehkäisevien toimien osaaminen kaikilla kunnan toimialoilla sekä lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä (Markkula, Karlsson, Ollila, Strand 2022.).

Kunnan tulee edistää ehkäisevän päihdetyön toimia hallinnossa, sosiaali- ja terveyshuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa ja huolehtia siitä, että kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1102/2017) ja tupakkalain (549/2016) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleis-työhyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa. Lisäksi kunnan ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan, mitä terveydenhuoltolain (1326/2010) 11 § ja 12 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista (Markkula, Karlsson, Ollila, Strand 2022.).

Aluehallintovirastot ohjaavat nykyisin ehkäisevän päihdetyön toteutumista kunnissa. Lakia muutettiin hyvinvointialueiden perustamisen myötä ja se otettiin käyttöön 1.1.2023. Aluehallintovirastot ohjaavat ja kehittävät ehkäisevää päihdetyötä omalla toimialueellaan yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa. Ne toimivat käytännön tason ohjaajina ja tukena varmistaen, että EPT toimenpiteet ovat linjassa valtakunnallisten tavoitteiden kanssa. Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa mahdollistaa monipuolisen näkemyksen päihdehaittojen ehkäisemisestä, samalla edistäen tehokasta resurssien jakamista eri toimijoiden välillä. Tällä tavalla pyritään luomaan kattava EPT verkosto (Aluehallintovirasto ohjauskirje 1.11.2021).

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa valtakunnallisella tasolla ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitos tukee toiminnallaan strategista kehittämistä ja ohjausta. Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa kuten poliisin ja opetusviranomaisten kanssa varmistaa monipuolisen näkemyksen ja vahvistaa päihdehaittojen ehkäisemiseen suunnattuja toimenpiteitä. Lisäksi ministeriön ja THL:n koordinointi helpottaa tietojen jakamista ja parhaiden käytäntöjen levittämistä eri alueilla. Tämä valtakunnallinen yhteistoiminta vahvistaa kokonaisvaltaista päihdetyötä (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015.).

Ehkäisevän päihdetyön tehokkuus edellyttää asianmukaisia rakenteita niin valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Haittojen viestinnässä tulee käyttää tutkittuun tietoon perustuvaa lähestymistapaa haittojen selkeyttämiseksi ja yksilöiden valintojen tukemiseksi. Riskikäyttö ja haitat tulee tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja apua sekä tukea tarjotaan. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti laajassa yhteistyössä ja haittojen ehkäisyyn panostetaan lähialueen yhteisöissä. Lisäksi ammattilaisilla on oltava riittävä osaaminen ehkäisevässä päihdetyössä. Lisäksi toimintaohjelma korostaa tiedon saatavuutta ja avoimuuden merkitystä (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015.).

Tarkka seuranta ja arviointi mahdollistavat toiminnan jatkuvan kehittämisen ja varmistavat resurssien tehokkaan käytön. Lisäksi se kannustaa monialaiseen yhteistyöhön julkisen sektorin, kolmannen sektorin kuin yritystenkin kanssa. Tällainen laaja yhteistyö luo kokonaisvaltaisen lähestymistavan päihdehaittojen ehkäisyyn. Se kattaa erilaiset näkökulmat ja vahvistaa toimenpiteiden vaikuttavuutta. Ammattilaisten jatkuva koulutus ja osaamisen kehittäminen varmistavat, että he pysyvät ajan tasalla ja kykenevät tarjoamaan korkealaatuista tukea henkilöille, joilla on päihdeongelmia (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015.).

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 6 §) mukaan kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnan on asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho (Finlex 612/2021).

Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön viestintäoppaassa luotiin selkeä ja informatiivinen viestintämateriaali, jossa oli ajankohtaista tietoa toimenpiteistä ja resursseista sekä ajankohtaisista kampanjoista. Avaintekijänä kirjassa mainitaan avoimuus, tietoisuuden lisääminen ja tukitoimien korostaminen. Viestinnässä korostetaan sitoutumista ehkäisevään päihdetyöhön ja siinä kerrotaan selkeästi asetetut tavoitteet ja kannustetaan avoimeen keskusteluun työntekijöiden kanssa (Odell, Tapio 2018).

Tärkeintä että viestinnässä ilmaistaan, miten päihdeongelmiin puuttuminen tukee yksilön hyvinvointia ja organisaation tehokkuutta. Valitaan sopiva viestintäkanava aina kohderyhmän mukaan. Kanavia voivat olla kunnan verkkosivut, sosiaalinen media, tiedotustilaisuudet, esitteet. Kannustetaan vuorovaikutukseen ja palautteiden antamiseen kohderyhmiltä. Näin voidaan saavuttaa tehokas viestintä kuntalaisille, ja kohdentaa viestintää tehokkaasti ja oikealla tavalla (Odell, Tapio 2018).

3.2 Ehkäisevän päihdetyön järjestäminen

Ehkäisevän päihdetyön tarve juontaa juurensa monista syistä. Se keskittyy edistämään terveyttä ja ennaltaehkäisemään sairauksia, mikä on taloudellisesti järkevää kunnalle. Yksilön hyvinvoinnin näkökulmasta päihdeongelmat merkittävästi heikentävät sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä, ja ehkäisevän työn avulla näitä ongelmia voidaan ennaltaehkäistä tai lieventää. Päihdeongelmilla on yhteiskunnallisia seurauksia, kuten lisääntynyt rikollisuus ja liikenneonnettomuudet, jotka vaikuttavat turvallisuuteen (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020).

Ehkäisevä päihdetyö voi tuottaa huomattavia säästöjä terveydenhuollon ja muiden yhteiskunnallisten kustannusten osalta. Varhainen puuttuminen tarjoaa tehokkaita keinoja lieventää päihdeongelmia. Tietoisuuden lisääminen ja koulutus mahdollistavat kuntalaisille parempien päätösten tekemisen oman terveytensä suhteen. Yhteiskunnan vastuulla on edistää kuntalaistensa terveyttä ja hyvinvointia ja ehkäisevä päihdetyö on kokonaisvaltainen lähestymistapa, joka hyödyttää yksilöitä, yhteisöjä ja kuntaa laajemmin (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020).

Kunnan tavoitteet sisältävät monipuolisia näkökulmia terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja päihdehaittojen vähentämiseen. Tämä toteutetaan aktiivisesti tiedottamalla päihdeettömistä elämäntavan eduista, tarjoamalla tietoa ja välineitä päihdeiden käytön ennaltaehkäisyyn (Lopen kunnan hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2021–2025).

Lisäksi päihdetyön tavoitteena on järjestää monipuolisia tapahtumia ja tiloja, jotka edistävät terveellisiä elämäntapoja. Näihin kuuluvat esim. teemaviikot, yhteisötapahtumat ja koulutustilaisuudet, jotka tarjoavat mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja tiedon jakamiseen. Kunta pyrkii luomaan positiivisia kokemuksia ja vahvistamaan päihdeettömän elämäntavan houkuttelevuutta. Se pyrkii myös vaikuttamaan myönteisesti kuntalaisten asenteisiin ja käyttäytymiseen luomalla positiivisia vaikutteita sekä tarjoamalla konkreettisia resursseja ja mahdollisuuksia terveellisiin valintoihin (Lopen kunnan hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2021–2025).

Kohderyhmien valinta riippuu paikallisista tarpeista ja ongelmista on myös tärkeää ottaa huomioon saatavat tilastot ja mittarit kohderyhmiä huomioitaessa sekä suunniteltaessa kunnassa toimenpiteitä. Hyvinvointialueiden myötä kunnan ensisijaiset lakisäätteiset tehtävät sisältävät päihdeolojen seurannan, tiedotuksen, viestinnän, osaamisen tukemisen, ehkäisevän päihdetyön edistämisen hallinnossa, lakien valvonnan, yhteistyön elinkeinoelämän ja yhteisöjen kanssa sekä ehkäisevän päihdetyön integroimisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Kokonaisvaltainen lähestymistapa EPT tehtäessä, joka ottaa huomioon kohderyhmien moninaiset tarpeet ja käyttää erilaisia toimintamuotoja, auttaa näin luomaan tehokasta ja ehkäisevää päihdetyötä (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2020).

Varhaisen puuttumisen malli on strateginen lähestymistapa, joka keskittyy ongelmien tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen varhaisessa vaiheessa. Siinä korostetaan riskitekijöiden arviointia, varhaista tukea ja interventiota sekä yhteistyötä eri toimijoiden välillä, kuten terveydenhuollon, sosiaalityön ja koulujen kanssa. Seuranta ja säännöllinen arviointi mahdollistavat toiminnan jatkuvan tehokkuuden parantamiseen. Varhaisen puuttumisen malli soveltuu erilaisten

yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistämiseen sekä lieventämään ongelmia varhaisessa vaiheessa (Koivisto, A 2020).

Kunnan tapahtumia suunniteltaessa ja järjestettäessä on keskeistä huomioida myös ehkäisevä päihdetyö. Suunnitelmassa on tärkeää huomioida seuraavat toimenpiteet: riskiarviointi, turvallisuusvalmius, tiedottaminen, yhteistyö eri sidosryhmien kanssa, varhainen puuttuminen ja tukipalvelut sekä tarjotaan monipuolisia päihdeettömiä vaihtoehtoja. Näin varmistetaan osallistujien turvallisuus ja hyvinvointi vastuullisessa ja ennaltaehkäisevässä ympäristössä (Koivisto, A 2020).

Tietoisuuden lisääminen EPT:n yksi keskeisimmistä lähestymistavoista on kunnan henkilöstön koulutus ja järjestää työpajoja eri yhteisöille kuten koulut, työpaikat ja erilaiset järjestöt. Lisäksi tehostetaan tiedotusta eri medioissa, jossa korostetaan päihdeettömyyttä ja terveyden edistämistä. Yhteistyö eri sidosryhmien kanssa mm. koulut, nuorisotyö, omahämeen terveyskeskukset auttavat edistämään ehkäisevää työtä. Näillä keinoilla saavutetaan eri väestöryhmiä saavuttamaan tietoisuus päihdeettömästä elämäntavasta. Sosiaalinen media ja verkkoviestintä tarjoaa mahdollisuuden välittää tietoa nopeasti ja tehokkaasti laajemmalle yleisölle (Omahame.fi).

Vertaisohjelmat tarjoavat henkilökohtaista tukea ja kokemusten jakamista päihdeettömään elämään siirtymisessä. Näiden ohjelmien avulla voidaan luoda yhteisöllisyyttä ja vahvistaa sitoutumista päihdeettömään elämäntapaan (Omahame.fi).

3.3 Ehkäisevän päihdetyön käytännöt

Kunnan viralliset tiedotuskanavat, kuten verkkosivut ja tiedotuslehdet, voivat olla tehokkaita välineitä päihdetyön tiedottamisessa. Vaikka Lopen kunta itse määrittelee käytettävät tiedotuskanavat, on huomattava, että vastaavia kanavia käytetään jo menestyksekkäästi muissa kunnissa päihdetyön tiedottamiseen.

Yhteistyöverkosta monipuolistetaan pääasiassa perustamalla poikkihallinnollinen työryhmä. Lisäksi yhteistyötä täydentävät koulun, kodin ja nuorisopalvelun välinen viestintä sekä seudul-

liset ja alueelliset yhteistyöryhmät. Tämä monialainen lähestymistapa vahvistaa eri tahojen yhteistoimintaa ja tehostaa ehkäisevän päihdetyön käytäntöjä. Monialaisen yhteistyöverkoston avulla voidaan tehokkaasti koordinoita päihdetyön eri osa-alueita, kuten ennaltaehkäiseviä toimia, varhaista puuttumista ja kuntoutukseen ohjausta. Tämä verkosto mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan päihdeongelmien ehkäisyssä ja hoitoon ohjauksessa. Olennainen osa verkoston toimintaa on tiedon jakaminen ja päivittäinen vuorovaikutus eri tahojen välillä, mikä edistää tehokkaasti ja joustavasti ehkäisevää työtä (Omahame.fi).

Yläkoululla järjestettiin EPT viikolla menestyksekkäs päihdetyön kampanja, johon liittyi monialainen yhteistyöverkosto. 7–9 luokkalaiset osallistuivat päivän aikana erilaisille rasteille, joissa käsiteltiin erilaisia päihteitä ja niiden haittavaikutuksia omaan elämään. Oppilaat saivat rasteilla tietoa päihteistä videoiden ja kysymysten avulla. Tärkeä osa kampanjaa oli myös mahdollisuus keskustella rastinpitäjien kanssa. Oppilaat saivat näin oikeaa tietoa ja pystyivät keskustelemaan mahdollisista väärinkäsityksistä päihteisiin liittyen. Koulu mahdollisti oppilaiden osallistumisen rasteille koulupäivään aikana ja kokonaisuudessaan kampanja koettiin onnistuneeksi.

Onnistuneessa kampanjoissa sosiaalisen median kampanjat ovat osoittautuneet tehokkaaksi vaikutusalustaksi. Jouluna toteutettiin “Anna lapselle päihteetön joulu” ja tammikuussa “Tipaton tammikuu” on saanut laajan valtakunnallisen näkyvyyden sosiaalisen median alustoilla. Ehkäisevän päihdetyön viikolla Wilma-viestien avulla tiedotettiin vanhempia ja oppilaita kouluterveyskyselyn tuloksilla sekä tarjottiin tietoa VAPE-ilmioistä, kuten sen haittavaikutuksista, käyttäen virallisia lähteitä. Nämä kampanjat ovat osoittautuneet vaikuttavaksi ja tavoittaneet tehokkaasti kohdeyleisön.

Ehkäisevän päihdetyön päätöksenteon mittareina kunnassa voidaan hyödyntää kouluterveyskyselyitä, jotka tarjoavat ensisijaista tietoa alueen nuorten käytöksestä. Lisäksi kokonaisvaltaista näkemystä kuntalaisten hyvinvoinnista voidaan hankkia hyvinvointikyselyiden avulla. Poliisilta saatavat hälytysraportit, joissa päihteet ovat osana tehtävää, sekä tapahtumista kerättävät osallistujamäärät ja palautteet täydentävät näitä mittareita. Näiden tietolähteiden avulla kunnassa voidaan saavuttaa kattava ymmärrys siitä, miten ehkäisevä päätöksenteko on toteutunut.

Resurssipula ja hyvinvointialueiden muutokset ovat toistaiseksi muodostaneet merkittävän haasteen ehkäisevälle päihdetyölle. Näiden tekijöiden yhteisvaikutus on heikentänyt ehkäisevän päihdetyön toteutumista ja vaikuttanut sen toimintakykyyn.

Tulevaisuudessa haasteita voi olla tiedonkulun esteet esim. tietosuojaan liittyvät kysymykset, jotka voivat hankaloittaa tiedonvaihtoa eri toimijoiden välillä. Erilaiset toimintakulttuurit voivat myös tuoda haasteita. Eri organisaatioiden ja ammattiryhmien välillä voi olla erilaisia näkemyseroja ja yhteisen näkemyksen saavuttaminen voi vaatia ponnisteluja. Tästä esimerkkinä kunnassa toimivat kouluterveydenhoitajat ja koulukuraattorit, jotka siirtyivät hyvinvointialueiden palvelukseen ja heiltä poistettiin pääsy Wilma järjestelmään, joka heikensi yhteydenpitoa vanhempiin. Tästä saatiin kunnan ja hyvinvointialueiden kanssa sovittua niin, että heillä on jatkossa pääsy järjestelmään. Nähtiin tärkeänä, että viestintä pysyisi mahdollisimman helppona ja tehokkaana.

Rajalliset resurssit voivat heijastua negatiivisesti EPT järjestämiseen sekä yhteistyöverkoston toimintaan. Sitoutumisen puute eri yhteistyötahojen välillä voi heikentää verkoston toimivuutta ja vaikuttavuutta. Näen että pitkäjänteisellä työllä, henkilöstön koulutuksella, kannustavalla johtamisella ja laadukkaalla arvioinnilla vahvistetaan osapuolten sitoutumista ehkäisevään työhön.

Tulevaisuudessa kunta sijoittaa voimavaroja ehkäisevään päihdetyöhön tulevan strategian puitteissa. Tämä panostus saa lisätukea, kun käynnistetään poikkihallinnollinen työryhmä, jonka tavoitteena on kokonaisvaltaisesti edistää kuntalaistensa terveellistä elämänlaatua. Tämä toimenpide parantaa huomattavasti ehkäisevän päihdetyön toteutusta ja sen vaikutusta kuntalaisten hyvinvointiin.

3.4 Strategia ja vastualueet

Ehkäisevän päihdetyön strategia toimii ennen kaikkea johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena sekä strategiatyön, suunnittelun ja sen toimeenpanon perustana. Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta, jossa on jäsenenä sekä luottamushenkilöitä että viranhaltijoita,

seuraa hyvinvointitietoja ja koordinoi hyvinvointikertomuksen päivittämistä. Strategian tehokkuus rakentuu moniammatillisesta yhteistyöstä ja näyttöön perustuvasta päätöksenteosta. Jatkuva arviointi ja päivitys ovat olennainen osa strategian elinkaarta, varmistaen sen ajankohtaisuuden ja soveltuvuuden paikallisiin tarpeisiin. Viestinnän ja tiedotuksen avulla varmistetaan strategian ymmärrettävyys ja hyväksyttävyys kuntalaisten keskuudessa (Omahame.fi).

Resurssien kohdentaminen, seuranta- ja erilaisten tutkimustulosten käyttö sekä uudet innovaatiot ja kokeilut ovat keskeisiä tekijöitä strategian toteutumisen onnistumisessa. Näiden elementtien avulla strategia luo vahvan perustan päihdehaittojen ehkäisyssä, edistäen samalla kuntalaisten hyvinvointia ja luoden turvallisen ympäristön koko yhteisölle (Omahame.fi).

Opinnäytetyössäni tarkastelen EPT vastuualueita seuraavilta näkökulmilta: tietoisuuden lisääminen, koulutus ja henkilöstön osaaminen, varhainen puuttuminen, yhteistyö sidosryhmien kanssa, päihteettömän ympäristön edistäminen, tukipalvelut ja hoitoon ohjaus, seuranta ja arviointi, nuorisotyö ja koulutus sekä ennaltaehkäisevien toimien kehittäminen. Näiden osa-alueiden tarkastelu tarjoaa kattavan kuvan EPT monipuolisista vastuualueista ja niiden vaikutuksista yhteisöön sekä koko asuinalueeseen kunnassa.

4 LAADULLINEN TUTKIMUSOTE STRATEGIATYÖN LÄHESTYMISTAPANA

4.1 Ehkäisevän päihdetyön tutkimus

Kutsuin koolle 20.12.2023 Nuorisotalo Nupista sosiaalihoajaan sekä Ankkuritiimistä Psykiatrisen sairaanhoitajan ja teimme teemahaastattelun puitteissa kartoituksen Lopen kunnan ehkäisevän päihdetyön muutoksista ja puutteista. Heillä on vuosien kokemus Lopen kunnan päihdetyöstä ja alueellisesta päihdetilanteesta.

Sote-alueiden voimaantumisen myötä EPT on kokenut muutoksia, ja sain heiltä näkemyksen alueista, jotka vaativat tarkastelua ja muutosta. Lopen kunnassa EPT on tähän asti hoidettu lisämällä se nuorisohajaan vastuualueeseen, mutta sille ei ole kohdennettu resursseja. Työtä on tehty välttämättömimmän varassa. Lakisääteiset ohjeet määrittelevät, miten EPT tulee toteuttaa. Uuden strategian mukaisesti Lopen kunta sitoutetaan nyt varustautumaan EPT tarvittavilla resursseilla, jolloin kunnassa saavutetaan lainsäädännön edellyttämä EPT taso.

Haastattelussa kävi ilmi, että strategiaa ei ole järkevä tehdä yksin vaan kunnanhallituksen on viisasta nimetä monialainen työryhmä, johon jokaisen kunnan sektorin edustus osallistuu. Tämä varmistaa strategian kattavan näkökulman ja mahdollistaa eri alueiden vaikutuksen EPT:ssä. Työryhmässä on tärkeää kuulla eri sektoreiden näkemyksiä ja yhdessä luoda suuntaviivat, jotka edistävät kokonaisvaltaista päihdetyötä Lopen kunnassa.

Haastattelun aikana mietimme millä mittareilla mitataan EPT:tä. Hyviä mittareita haastateltavien mielestä ovat kouluterveys- ja hyvinvointikyselyt sekä poliisilta saatavat hälytystehtävät alueella. Ne ovat arvokkaita työkaluja päihdetilanteen seurannassa. Näiden tietojen avulla voidaan tunnistaa haasteita ja määritellä kohdat, joihin kannattaa kohdistaa ennaltaehkäiseviä toimia. Kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa eri sektorit yhdistävät voimansa, auttavat tehokkaasti päihdeongelmien ehkäisyssä ja hoidoissa alueella. Laajalla palvelupolkumallilla, alkaen lapsen syntymästä ja ulottuen vanhushuoneisiin pyritään kattamaan koko elämänsä EPT näkökulmasta.

Keskeisiä näkökohtia haastattelussa oli varhaisen puuttumisen malli ja päihdeongelmien havaitseminen, jotta yksilöille voidaan tarjota räätälöityjä tukitoimia. Tämä edellyttää tarpeiden, voimavarojen ja päihdeongelmien arviointia, jotta voidaan ohjata asiakas oikean avun piiriin. Kuntalaisten osallistaminen ja paikallisten tukipalveluiden mahdollistaminen ovat avainasemassa EPT:n eri elämänvaiheissa. EPT:ssä on olennaista huomioida kriisitilanteiden hallinta ja sen sisällyttäminen strategiaan. Suunnitteluvaiheessa tulisi huomioida miten kriisitilanteita käsitellään, ja miten varmistetaan tehokas tiedonkulku. Kokonaisvaltainen palvelupolku EPT viittaa strategiaan, joka ottaa huomioon asiakkaan tarpeet, vahvuudet sekä eri elämäntilanteen vaiheet. Moniammatilliset tiimit tuovat etuja EPT mahdollistaen kattavan näkökulman, tiedon jakamisen, varhaisen puuttumisen ja tehokkaan koordinoinnin. Tiimit tarjoavat ammattilaisten tukea toisilleen EPT:ssä (Teemahaastattelu 20.12.2023.).

Kouluterveyskyselyn tulosten analysoinnissa kiinnitin huomiota poikkeamiin trendeissä, jotka antoivat arvokasta tietoa päihdeongelmien esiintymisestä sekä Lopella että Riihimäellä. Riihimäen seudun päihdetilanne kysely vuodelta 2021 antoi vastaavia tuloksia kuin kouluterveyskysely 2023. Analyysin pohjalta laadittu tieto mahdollistaa kohdennetun ehkäisevän päihdetyön suunnitelman eri riskiryhmille, mikä puolestaan tehostaa ennaltaehkäisevien toimenpiteiden käytäntöön viemistä (thl.fi).

Painotan strategiassa erityisesti koulun ja nuorisopalvelun tiivistä yhteistyötä, sillä sama nuorisotoimii sekä koulussa että nuorisopalveluiden käyttäjinä. Vanhempien osallistamisen kautta pystymme toteuttamaan tehokkaampia ja kohdennettuja toimenpiteitä. Tietoisuuden lisääminen alueella esiintyvistä haitoista ja nuorten käyttäytymisestä on olennainen osa realistista tiedonvaihtoa koulun, vanhempien ja nuorisopalvelun välillä. Laaja tiedotus lisää avoimuutta ja edistää alueen turvallisuutta sekä ehkäiseviä toimenpiteitä kokonaisuutena.

4.2 Taustatutkimus

Tutkin opinnäytetyössäni niitä strategisia perusteita, jotka olen tunnistanut Markkulan ja hänen tiiminsä käsittelemistä tekijöistä. Pyrin ymmärtämään, miten nämä kohdat tulisi ottaa huomioon strategiaa tehdessä. Kunnissa keskitytään riskien ehkäisyyn haittojen vähentämisen ja ris-

kialttiin elämäntavan ehkäisyn kautta. Ehkäisyn lähestymistapoina Markkula tarkastelee kirjassaan valikoitua ja kohdennettua ehkäisyä, erityisesti varhaisen puheeksi ottamisen avulla. Yleinen ehkäisy kannattaa toteuttaa kunnan linjauksella, joka kattaa koko väestön. Koulujen ja oppilaitosten omat linjaukset päihteiden käytöstä, sekä päihde-, tupakka- ja rahapelikasvatuksen toteutuksesta. Työpaikoille kohdennetut päihdeohjelmat, sekä koko väestölle suunnatut kampanjat tukevat kokonaisvaltaisesti ehkäisevää päihdetyötä. Kunnan velvollisuutena on kohdentaa päihdetyön toimia haavoittuviin ryhmiin, joilla on suurempi riski päihteiden ja tupakka- sekä nikotiinituotteiden käytölle tai rahapelaamiselle. Tiedottamisella, viestinnällä ja ohjaamalla tarvittavan avun piiriin voidaan tukea kuntalaisten hyvinvointia ja ennaltaehkäistä monialaisten ongelmien syntymistä. Puheeksiotto, varhainen tunnistaminen ja neuvonta sekä haittoja vähentävä työ rakentavat polun hoitoon ja kuntoutukseen (Markkula, Karlsson, Ollila, Strand 2022).

EPT riskikartoituksen avulla voidaan suunnitella tehokkaita toimenpiteitä päihdehaittojen vähentämiseksi ja suunnata resurssit tarvittaviin kohteisiin. Tavoitteet ja kattavuus määritellään etukäteen esim. ikäryhmän, alueen tai koulun perusteella. Ajantasaista tietoa hankitaan alueella suoritetuista kyselytutkimuksista ja terveystietolähteistä. Alueen riskitekijät, kuten päihteiden saatavuus, mielenterveysongelmat, taloudelliset haasteet ja sosiaaliset paineet tunnistetaan. Myös suojaavat tekijät, jotka voivat vähentää päihteiden käytön riskejä pitää huomioida voimavarana. Yhteisön resurssit ja tukitoimet päihdehaittojen vähentämiseksi on alueella suojaavia tekijöitä, jotka kannattaa huomioida kartoituksessa (Markkula, Rapeli, Kemppainen ja Kotovirta 2021).

Ehkäisevän päihdetyön riskikartoitus mahdollistaa ennakoivat toimenpiteet päihdehaittojen vähentämiseksi. Resurssit voidaan suunnata tarvittaviin kohteisiin ja tulokset dokumentoidaan selkeästi ja ymmärrettävästi. Strategiaa päivitetään säännöllisin väliajoin vastaamaan tunnistettuja tarpeita (Markkula, Rapeli, Kemppainen ja Kotovirta 2021).

Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön viestintäoppaan teksti käsittelee ehkäisevää päihdetyötä, joka pyrkii tarjoamaan selkeää ja informatiivista materiaalia. Siinä korostetaan avoimuutta, tietoisuuden lisäämistä ja tukitoimien merkitystä. Keskeisimpänä ajatuksena on sitoutuminen ehkäisevään päihdetyöhön, selkeiden tavoitteiden asettaminen ja avoin vuoropuhelu työntekijöiden kanssa. Keskiössä on viestinnän rooli yksilön hyvinvoinnin ja organisaation tehokkuuden

tukijana päihdeongelmiin puuttumisessa. Tekstissä painotettiin oikeiden viestintäkanavien valintaa kohderyhmän mukaan, kuten kuntien verkkosivut, some, tiedotustilaisuudet ja esitteet. Vuorovaikutuksen ja palautteen kannustaminen kohderyhmältä nähdään tehokkaana keinona. Yhteenvetona teksti viestii tarpeesta selkeään, avoimeen ja kohdennettuun viestintään ehkäisevässä päihdetyössä (Odell, Tapio 2018).

Nuorisoalan viestinnässä on olennaista ymmärtää erilaiset kohderyhmät ja niiden erityistarpeet sekä kiinnostuksen kohteet. Tällainen yksityiskohtainen tieto mahdollistaa selkeän ja informatiivisen materiaalin tuottamisen, joka voidaan kohdentaa tehokkaasti eri nuorisoryhmille. Näin varmistettaisiin, että viestintä vastaa nuorten monenlaisiin tarpeisiin ja herättää kiinnostuksen juuri heitä koskeviin aiheisiin. Nuorille tarjottava viestintä tulisi kohdentaa niihin kanaviin mitä nuoret sillä hetkellä käyttävät esim. Tiktok ja Snapchat ja luoda niihin interaktiivisia somekampanjoita. Viestinnässä ja ehkäisevässä työssä on välttämätöntä ymmärtää nuorten muuttuvia tarpeita, trendejä ja käyttäytymistapoja. Kampanjoiden tulee olla monipuolisia ja vuorovaikutteisia vastatakseen näihin haasteisiin (Odell, Tapio 2018).

Strategiaan kannattaa tehdä ehkäisevän päihdetyön vuosikello kunnan EPT strategia tueksi. Se edellyttää huolellista suunnittelua ja yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Vuosikello kannattaa aikatauluttaa tiedotuskampanjat, jotka keskittyvät valistukseen ja ennaltaehkäisyyn asukkaiden keskuudessa. Siihen on hyvä listata koulutustilaisuudet, joista saadaan henkilöstölle uusia tietoja päihdehaitoista ja työkaluista päihdeongelmien ennaltaehkäisyyn. Laaditaan yhteistyössä koulun ja nuorisopalvelun kanssa opetussuunnitelmaan tukevia päihdekasvatustunteja. Arviointijaksot tulisi määritellä vuosikellon tehokkuuden seuraamiseksi ja päivittämiseksi. Vuosikello toimii ohjeena kunnan päihdetyön strategian täytäntöönpanossa. Sen sisältö kannattaa rakentaa valtakunnallisten EPT ohjelmien perusteella, ja vuoden alussa päivitetään ja arvioidaan edellisen vuoden toimintaa. Tämä ajankohta tarjoaa mahdollisuuden päivittää strategian tiedot ja suunnitella tulevia tapahtumia, antaen selkeät suuntaviivat strategian toteuttamiselle (Ehyt.ry).

4.3 Tutkimuskysymykset ja aineistonkeruu menetelmät

Tutkimukseni keskeiset kysymykset liittyivät EPT strategian laadintaan ja käyttöönottoon Lopen kunnassa. Pyrin selvittämään, mitä strategia pitää sisällään, jotta se voisi toimia kattavana työkaluna ehkäisevää päihdetyötä varten. Lisäksi tarkastelin miten paikalliset päihdetilanteet vaikuttavat ehkäisevän päihdetyön tarpeisiin, millaisia resursseja tarvitaan tehokkaan strategian toteuttamiseksi, sekä mitkä tekijät edistävät tai vaikeuttavat sen käyttöönottoa Lopen kunnassa. Tavoitteenani on syventyä siihen, miten toimiva yhteistyöverkosto voidaan luoda EPT:n onnistumiseksi. Aineiston keräämiseksi valitsin monipuolisia lähestymistapoja.

Osallistuin kunnan johtoryhmän kokoukseen, jossa keskusteltiin EPT strategian tilauksesta. Opinnäytetyöhöni hankittu informaatio johtoryhmältä koottiin avoimen haastattelun (strukturoimaton) avulla, joka toteutettiin kokouksen yhteydessä. Kokouksen päämääränä oli kuulla päättäjien näkemyksiä EPT strategian suunnittelusta ja sen sisällöstä. Tämä antoi arvokasta tietoa strategian tarpeista, ja nämä tiedot integroidaan osaksi opinnäytetyötäni. Johtoryhmän kanssa tehty avoin haastattelu oli luonteeltaan vapaamuotoinen ja rakentamaton, sallien osallistujien vapaan ilmaisun ilman tiukkoja raameja tai ennako-ohjeistusta. Tämä haastattelu muoto toi haasteita, kun saadut vastaukset olivat hajanaisia, mikä vaikutti kokonaiskuvan hahmottamiseen. Syvällisempi aiheen käsittely jäi niukaksi, kun aihe oli vain yhtenä osana kokouksen muita aiheita ja aika oli kokouksessa rajallinen (Hoitotiede 34,2022).

Lisäksi suoritin teemahaastattelun (puolistrukturoidun) alueellisen EPT:n ammattilaisten kanssa saadakseni syvällisempää tietoa aiheesta ja alueellisista toimintatavoista sekä haasteista. Teemahaastattelussa keskityin alueellisiin EPT ammattilaisiin, saaden heiltä arvokasta tietoa strategian suunnittelusta ja toteutuksesta käytännössä. Osallistujien valinta perustui heidän rooliinsa ja asiantuntemukseensa, mikä antoi tutkimukselleni syvyyttä ja käytännön näkökulmaa. Haastattelussa kysymykset pohjautuivat tutkimustehtävääni ja tässä teemahaastattelussa painotin vuorovaikutusta sekä turvallisen ilmapiirin luomista. Annoin tilaa haastateltavien omalle kerronalle. Haastattelutilanteessa korostui avoin dialogi ja osallistujien kokemusten syvällisempi tutkiminen. Koin haastattelutilanteen rennoksi ja turvallisen ilmapiirin ansiosta haastateltavat pystyivät avoimesti jakamaan omia ajatuksiaan ja havaintojaan paikallisesta päihdetilanteesta. Tämä mahdollisti arvokkaan tiedon keräämisen nykyisestä EPT menetelmistä, alueellisista toimijoista ja muista keskeisistä näkökohdista (Hoitotiede 34,2022).

Opinnäytetyössäni hyödynsin kirjallisuutta, tilastoja, sekä tutkin Lopen kunnan verkkosivuja ja päätöksenteon pöytäkirjoja. Valintani tällaisiin menetelmiin perustuu niiden kykyyn tuoda esiin erilaisia näkökulmia ja varmistaa tutkimuksen monipuolisuus.

Tutkimuksen aineisto kattaa erilaisia lähteitä, kuten ammattilaisten haastattelun, viralliset pöytäkirjat sekä avoin haastattelu johtoryhmän kanssa. Näin että tällainen monipuolisuus mahdollistaa eri näkökulmien tarkastelun tutkimuksessani. Tavoitteenani on ymmärtää päihdetyön strategian monisyisiä ulottuvuuksia ja soveltaa saatuja oivalluksia käytännön suunnittelutyöhön.

Tutkimuksen eettisyyteen kiinnitin erityistä huomiota. Haastattelussa ja osallistumisessa päätöksentekoon varmistin osallistujien informoidun suostumuksen ja luottamuksellisuuden. Tutkimuksen tekemisen toteutin eettisten periaatteiden mukaisesti, kunnioittaen osallistujien oikeuksia ja varmistaen heidän anonymiteettinsa.

Aineiston analyysissä tavoitteenani oli jäsentää saatu tieto selkeästi vastauksiksi tutkimuskysymyksiin. Käytän laadullista sisältöanalyysiä tunnistaakseni keskeiset teemat ja yhteydet. Tämä analyysimenetelmä auttaa purkamaan aineiston monimuotoisuuden ja tarjoaa systemaattisen lähestymistavan tulosten esittämiseen. Laadullisen aineiston sisältöanalyysi sisälsi monia vaiheita, kuten muistiinpanojen tekemistä ja erilaisten lähteiden hyödyntämistä. Runsaan aineiston hallinta teki analyysistä sekä mielenkiintoisen että haasteellisen, kun piti rajata aineistoa. Keskustelu aineiston keruun ja analyysivaiheen välillä mahdollisti tarvittavien muutosten tekemisen matkan varrella. Sekä haastattelutilanteissa että kokouksissa olennaisten tietojen kohdentaminen oli haasteellista, kun vältettiin puheen hajaantuminen muihin aiheisiin.

Tehtäväni oli navigoida laaja aineisto läpi säilyttäen samalla tiedon ajantasaisuus. Onnistuin tunnistamaan soveltuvia aineistoja, jotka heijastavat nykyisiä lakimääräyksiä ehkäisevässä päihdetyössä.

Näiden menetelmien avulla pyrin vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin kattavasti, hahmottaen samalla EPT strategian rakentumista ja sen toteutuksen haasteita kunnallisessa kontekstissa. Osallistujien monipuolisuus ja valitut menetelmät mahdollistavat syvällisen ymmärryksen tutkimusaiheestani. (Puusa, A & Juuti, P.2020,9.)

Käytin kokoustilanteissa sekä haastattelussa havainnointimenetelmää (observation). Havainnointi oli keskeinen kehittämismenetelmä ja sen avulla sain syvemmän käsityksen vuorovaiku-

tuksesta ja osallistujien reaktioista, mikä auttoi tunnistamaan parannusmahdollisuuksia tiimityössä ja kokoustilanteissa. Havainnointi mahdollisti myös keskustelujen sisäistämisen ja antoi näkemystä siitä, miten parantaa osallistujien ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta. (Ojasalo, K.2013,103.)

4.4 Analyysi

Tutkimuksessani tarkastelin kouluterveyskyselyn tuloksia vuosilta 2021 ja 2023, keskittyen nuorten terveystietoisuuteen. Käytin tilastollista menetelmää järjestysasteikkoa (ordinaaliasteikko), joka keskittyi keskiarvojen analyysiin saaduista tuloksista. Tämä mahdollisti yleiskuvauksen keskeisten trendien ja muutosten havaitsemisen nuorten terveystietoisuudessa vuosina (Heikkilä, T.2007.).

Kouluterveyskyselyn tarkastelu paljasti merkittäviä poikkeamia trendeissä, jotka ovat olennaisia päihdeongelmien ymmärtämisessä Lopen ja Riihimäen alueella. Erityisesti kiinnitin huomiota eroihin nuorten päihteiden käytössä, terveydenhuollon palveluiden käytössä sekä nuorten kohtaamisissa päihdehaitoissa (sampo.thl.fi.2023.).

Merkittävimpiä havaintona nousi esiin alaikäisten perhepiirissä hankitun alkoholin käytön huomattava kasvu. Samanaikaisesti vanhemman liiallinen alkoholin käyttö kasvoi merkittävästi. Nuorten päivittäinen sähkösavukkeiden käyttö lisääntyi ja samankaltaista nousua nähtiin päivittäisessä tupakoinnissa. Raittius sen sijaan nousi myönteisesti. Lopella nuorten terveydenhuollon palveluiden käyttö kasvoi huomattavasti, erityisesti päihteisiin liittyvissä kysymyksissä (sampo.thl.fi.2023.).

Teema-analyysin kautta nousee esiin havaintoja alueellisista haasteista. Analyysi paljastaa monimuotoisen kuvan nuorten terveystietoisuudesta. Tulokset kannustavat syvempään syiden tutkimiseen ja kohdennettuihin ehkäiseviin toimenpiteisiin nuorten terveyden edistämiseksi.

Teema-analyysin prosessissa tein selkeitä muistiinpanoja, minkä lisäksi kävin läpi aineistoja, mittareita ja taulukoita useita kertoja vertaillakseni tuloksia. Lisäksi käydyt keskustelut EH-KÄPÄ-työryhmän kanssa alueellisista haasteista antoivat lisäperspektiiviä. Näitä tietoja vertasin strategialuonnokseen. Analyysissä pyrin myös tunnistamaan mahdollisia muita näkökulmia ja syventämään ymmärrystä aiheesta, jotta voitaisiin muotoilla tehokkaita toimenpiteitä alakäisten alkoholinkäytön hillitsemiseksi ja nuorten terveyden tukemiseksi kokonaisvaltaisesti.

Mielestäni Lopen kunnan pitäisi kohdentaa resursseja kouluympäristön tarjoamaan ennaltaehkäisyyn sekä vahvistaa terveydenhuollon perhetyötä Lopen alueella erityisesti niille perheille, joissa esiintyy päihdehaittoja.

Nuorten terveyden edistämiseksi olisi hyödyllistä toteuttaa kattavia koulutusohjelmia, joissa keskitytään terveellisiin elintapoihin, päihteiden välttämiseen ja mielenterveyteen. Lisäksi on tärkeää kohdentaa resursseja perheille tarjoamalla tukea alkoholiongelmien ja parantaa perheen sisäistä viestintää. Menestyksellä toiminta vaatii tiivistä yhteistyötä koulun, terveydenhuollon ja vanhempien välillä.

Osallistuin kunnan johtoryhmän kokoukseen, jossa käsiteltiin EPT strategian tilausta. Johtoryhmän kokouksessa osallistujina olivat kunnan avainhenkilöt, jotka ovat mukana päätöksenteossa ja strategisten valintojen tekemisessä. Kokouksen keskeisenä tavoitteena oli selkeyttää EPT strategian suuntaviivoja. Keskustelut käsitelivät erityisesti niitä osa-alueita ja toimenpiteitä, jotka voisivat tehokkaasti ohjata strategista kehittämistä. Kokoukseen osallistujat pohtivat nuorille kohdennetun ehkäisevän päihdetyön merkitystä.

Tämä keskustelu oli merkittävä aineiston keruun kannalta, sillä sen painopiste haluttiin kohdentaa nuoriin. Keskustelu tarjosi arvokasta tietoa siitä, että päätöksentekijät nostivat vahvasti nuorison hyvinvoinnin tärkeimmäksi tavoitteeksi strategiassa.

Kuitenkin haasteeksi muodostuu kunnan päättäjille selvittäminen, miksi EPT vaatii merkittäviä resursseja ja sitoutumista. Sekä kuinka saada päättäjät hahmottamaan työn pitkän aikavälin vaikutukset ja niiden merkityksen yhteiskunnan näkökulmasta.

Samanaikaisesti pyrin löytämään keinon, jolla organisaation eri osastot voivat tehokkaasti sisällyttää laadulliset menetelmät osaksi omaa työtään. Haasteena on miten tarjota koulutusta ja tukea henkilöstölle, jotta he voivat omaksua laadulliset menetelmät. Tämä edellyttää, että päättäjät suunnittelevat tarvittavat resurssit koulutusohjelmiin ja tukitoimiin.

Lähdemateriaalin arvioinnissa tutkin huolellisesti Lopen kunnan verkkosivuja, keskittyen erityisesti niiden paikkansapitävyyteen suhteessa käytettyyn tilastotietoon. Tämä arviointi varmisti, että käytetty tieto oli luotettava. Ensimmäisenä tarkastelin verkkosivujen ajantasaisuutta, varmistaakseni, että tiedot ovat päivitettyjä ja vastaavat tutkimusajankohtaa. Toiseksi tarkastelin, onko tilastotiedot varmennettavissa muista luotettavista lähteistä ja löytyvätkö niihin asianmukaiset viitteet. Tein lähdemateriaalin kriittistä tarkastelua. (Heikkilä, T.2007. Celia. 2007, s.81.)

Poliisin tilastot tarjoavat konkreettista tietoa päihdehaitoista alueella, niiden laajuudesta ja ajallisesta muutoksesta. Tämä numeraalinen tilasto antaa käsityksen ongelmien laadusta ja mitta-kaavasta alueella. Yhteenvetona näiden tilastojen perusteella liikennerikokset kokivat piikin vuonna 2022, kun taas omaisuusrikokset vähenivät. Väkivaltarikokset lisääntyivät vuoden 2021 tasosta. Rattijuopumukset vähenivät, samoin kiireellisyystehtävät. Kotihälytystehtävissä oli merkittävä lasku vuoden 2021 jälkeen. Huumausainerikosten määrä pysyi lähes samana. Tämä antaa kokonaiskuvaa Lopen alueen rikostilanteesta ja voi ohjata resurssien kohdentamiseen sekä ehkäisevien toimenpiteiden tarkasteluun tulevaisuudessa.

Haastattelut ammattilaisten kanssa ovat avartaneet käytännöllistä perspektiiviä EPT. Ammattilaisten käytännön kokemukset ja näkemykset tuovat inhimillisen ulottuvuuden päihdehaittojen ymmärtämiseen ja niiden ennaltaehkäisyyn merkitykseen. Haastattelu syvensi ymmärrystäni päihdetyön haasteista ja mahdollisuuksista, tarjoten samalla arvokasta tietoa alueellisesta päihdetyöstä. Ammattilaisten haastattelussa korostui, että Ouhämeen alaisuudessa kunnissa ei ole enää nimettyjä ehkäisevän päihdetyön työntekijöitä, mikä heidän mielestään heikentää päihdetyön tehokkuutta. He näkivät ongelmana sen, että yksin vastuuhenkilön voimavarat eivät riitä kattamaan koko kunnan päihdetyötä. Ratkaisuna ehdotettiin poikkihallinnollista työryhmää, joka voisi tehokkaammin koordinoita ja jakaa vastuuta.

Mittareina ja tiedonkeruuna ammattilaiset painottivat kouluterveyskyselyitä, jotka tarjoavat paikallista ja valtakunnallista tietoa päihdeiden käytöstä. Lisäksi he korostivat päihdeettömien tapahtuminen osallistujamääriä ja tiedotuksen kattavuutta tärkeinä seurantakohteina.

Työryhmien osallistumisen merkityksestä keskusteltiin ja ammattilaiset korostivat lakisäätteisten kokonpanojen noudattamista. Strategian ajantasaisuus nousi esiin tärkeänä tekijänä, ja päivityksen avulla voitaisiin sisällyttää uusimmat tutkimustulokset ja päihdehoitojen käytänteet.

Vaikka nykyinen päihdetyön suunnitelma sisältää kunnan arvot ja suuntaviivat, niiden ajantasaistaminen nähtiin välttämättömänä strategian vahvistamiseksi.

Kirjallisuusmateriaali on tarjonnut teoreettista pohjaa ja tehtyjä tutkimuksia, jotka auttavat ymmärtämään päihdehaittojen taustalla olevia syitä ja tehokkaita ehkäisykeinoja. Kirjallisuusmateriaali osoitti, että päihdehaittojen ennaltaehkäisy voi vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja kunnan asukkaiden hyvinvointiin.

Kokonaiskuvassa EPT tehokkuus vaikuttaa näkyvinä säästöinä terveydenhuollon, rikosseurauksien ja sosiaalipalveluiden kustannuksissa. Kirjallisuus korostaa päihdehaittojen ennaltaehkäisyn merkitystä positiivisia vaikutuksia työkykyyn, mikä puolestaan heijastuu koko kunnan taloudelliseen hyvinvointiin. EPT edistää turvallisuutta vähentämällä päihteiden aiheuttamia väkivaltarikoksia, mikä luo turvallisemman ympäristön asukkaille. Varhainen puuttumisen merkitys edistää laajempaa kansanterveyttä.

Teema-analyysin avulla pureuduin syvälle aineistoon, joka koostui haastatteluista, kyselyistä ja muista tutkimusmateriaaleista päihdehaittojen ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Tarkoitukseni oli tunnistaa ja jäsentää keskeisiä teemoja päihdetyöstä. Teema-analyysin kautta nousi esiin tarve saada päättäjille kohdennettua tietoa alueellisista päihde esiintymistä ja niiden haasteista. Siinä korostui resurssien vaikutus EPT sekä myös ympäristötekijöiden merkitys. Päihteiden negatiiviset vaikutukset kunnan turvallisuuteen, kuten väkivaltarikokset nousivat esiin ja analyysi viittasi tarpeeseen parantaa turvallisuuden tasoa. Lisäksi tutkimus osoitti sosiaalisten vaikutteiden roolia ja painotti päihteettömien tilojen sekä tapahtumien tarjoamista kuntalaisille (Ojasalo, Katri, 2013. Celia.).

5 TULOKSET JA POHDINTA

Strategiaprosessin työstämisen ja tutkimuksellisen kehittämistyöskentelyn myötä vahvistui, että, Lopen kuntaan tulisi perustaa monialainen yhteistyöverkosto, joka toimii poikkihallinnollisena työryhmänä. Monialaisen yhteistyöverkoston perustaminen mielestäni on välttämätöntä tehokkaan EPT:n takaamiseksi. Tämä poikkihallinnollinen työryhmä voisi koota yhteen eri toimialojen asiantuntijoita, mikä mahdollistaisi parempien vaikutusten luomiseen ja parantamaan tiedonkulkua. Näkisin että työryhmän tehtävänä olisi viestittää päihdeasioista omilla vastuualueillaan, edistäen näin ehkäisevää näkökulmaa kaikessa toiminnassa. Lisäksi työryhmä voisi kehittää yhteisiä koulutusohjelmia ja resurssien jakamista, mikä integroisi päihdetyön luontevaksi osaksi kaikkien työtehtäviä Lopen kunnassa. Lisäksi tämä työryhmä vähentäisi ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön työtaakkaa merkittävästi, sillä tulisin siihen tulokseen, että tehokas toiminta eri toimialoilla jakaisi vastuuta ja lisäisi resurssien tehokasta hyödyntämistä.

Näin ollen EPT yhdyshenkilö voisi keskittyä strategiseen johtamiseen ja koordinointiin, mikä edistäisi entisestään päihdeasioiden kokonaisvaltaista hallintaa Lopen kunnassa. Olen sitä mieltä, että työryhmän avulla yhdyshenkilö voisi myös tehokkaammin välittää tarpeita ja ehdotuksia eri toimialojen suuntaan, mikä voisi johtaa parempaan yhteistyöhön ja resurssien kohdentamiseen. Yhdessä työskennellessään nämä toimijat voivat vahvistaa päihdehaittojen ehkäisyä kattavasti ja kokonaisvaltaisesti Lopen kunnassa. Toimijoiden yhteistyön merkitystä haluan alleviivata korostaen sen vaikutusta päihdetyöhön.

Aikaisemmin perusturvalautakunnalla ollut EPT siirtyi hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnalle hyvinvointialueiden muutoksen myötä. Tämä siirtymä on viivästyttänyt järjestäytymistä, koska kunnan on pitänyt selvittää miten hyvinvointialueet jatkossa työskentelevät kunnan kanssa yhteistyössä.

Kunnan on tarvinnut käydä läpi prosesseja ja määrittää uudelleen työnjakoa hyvinvointialueiden kanssa. Tällainen muutos on vaikuttanut väliaikaisesti päihdetyön järjestäytymiseen ja toiminnan suunnitteluun, kun odotettiin selkeitä yhteistyömalleja uuden hyvinvointialueen toimijan kanssa. Tärkeintä on varmistaa, että jatkossa päihdeongelmiin puuttuminen on saumatonta yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueiden välillä. Nyt näyttää siltä, että tämä prosessi on lähes-työssä valmistumistaan, ja hyvinvointialueiden roolit alkavat selkeytyä. Tämä mahdollistaa EPT:n suunnittelun etenemisen.

Hyvinvointialueiden perustamisen myötä tulisi suunnata kuntalaiset saumattomasti kunnan ehkäisevän päihdetyön reitiltä päihdehoitoihin tarpeen mukaan. Tätä reittiä tarkasteltaessa on huomioitava, että kunnan ja hyvinvointialueiden toiminnot muodostavat yhtenäisen jatkumon, välttämällä tarpeetonta päällekkäistä työtä. Tässä yhtenäisessä jatkumossa tulisi varmistaa saumaton siirtyminen kuntalaisille kunnan EPT ja hyvinvointialueiden päihdehoitojen välillä.

Tehokkaan reitin suunnittelussa on olennaista välttää päällekkäistä työtä ja varmistaa resursien oikeanlainen käyttö. Kunnan ja hyvinvointialueiden tulee yhdessä tehdä yhtenäiset toimintamallit, jotta kuntalaiset saavat tarvitsemansa tuen päihdeongelmiinsa mahdollisimman sujuvasti ja ilman turhaa katkosta palvelupolussa. Tämä yhtenäinen reitti on avainasemassa, kun tavoitteena on tarjota kattavaa ja johdonmukaista päihdehoitoa. Tarkastellessani tätä reittiä korostan, että kunnan ja hyvinvointialueiden toimintojen pitää muodostaa yhtenäinen kokonaisuus ja tämä on otettava huomioon, jotta onnistunut ja tehokas palvelupolku saadaan laadittua. Tiedostan myös, että tehokas tiedotus kuntalaisille tästä reitistä voi edistää tulevaisuudessa sujuvaa yhteistyötä.

Lisäksi näen olennaisena, että koulun, kodin ja nuorisopalvelun välinen yhteistyö tiivistyy, ja viestintä toimii saumattomasti kaikkiin suuntiin. Koulun ja nuorisopalvelun yhteistyötä tulisi vahvistaa, sillä tähän asti ne ovat toimineet hieman erillään ja nuorisopalvelun panosta ei ole hyödynnetty täysimääräisesti. Tällaisen monialaisen yhteistyön avulla voimme paremmin edistää nuorten hyvinvointia ja tehokkaampaa ehkäisevää päihdetyötä. Yhtenäisen viestinnän avulla voidaan varmistaa, että kaikki osapuolet ovat tietoisia päihdetyöhön liittyvistä toimenpiteistä ja resursseista. Erityisen tärkeää on vahvistaa koulun ja nuorisopalvelun viestintää, jotta nuorten tarpeet huomioitaisiin monipuolisesti. Tämä mahdollistaa nuorisopalveluiden resursien täysipainoisen hyödyntämisen ja parantaa EPT vaikuttavuutta nuorten keskuudessa.

Yhteinen strategia ja avoin kommunikaatio ovat avaintekijöitä, kun pyrimme tukemaan nuoria kokonaisvaltaisesti ja ennaltaehkäisemään päihdehaittoja. Yhteistyö nuorten itsensä kanssa on korvaamaton resurssi. Nuoret voivat olla aktiivisia osallistujia päihdetyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Tällainen osallistaminen edistää nuorten osallisuutta päihdeasioissa ja luo kestäviä vaikutuksia yhteisöissä.

Koulu ja nuorisotyö voisi mahdollistaa nuoria päihdetyön osallisuudessa järjestämällä foorumeita joissa nuoret voivat ilmaista mielipiteitään ja antaa palautteita, luoda vertaisryhmiä,

joissa nuoret voivat keskustella avoimesti päihteiden käytöstä ja osallistua ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, kutsua suunnitteluryhmään jotta heillä olisi mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin, innostaa nuoria ilmaisemaan näkemyksiään taiteen ja erilaisten projektien kautta, järjestää interaktiivisia työpajoja joissa nuoret voivat osallistua teemojen käsittelyyn, kysyä suoraan nuorilta heidän tarpeistaan ja toiveistaan päihdetyön suhteen esimerkiksi sähköisten kyselyiden avulla.

Onnistuneet kampanjat ovat kriittisen tärkeitä, ja niiden tulee olla sekä kohderyhmälle mielenkiintoisia, tehokkaita sekä vastata tämän päivän kohdennettuihin tarpeisiin. Kampanjat vaativat huolellista suunnittelua, kohdentamista ja viestintää. Lisäksi niiden tulisi ottaa huomioon yhteisön erityispiirteet sekä kulttuuriset tekijät. Kampanjojen menestyminen edellyttää erilaisia lähestymistapoja eri kohderyhmille. Esimerkiksi nuorten osalta interaktiivisuus on keskeistä, jotta kampanjasta tulee merkityksellinen ja nuoret kiinnostuvat niistä. Samanaikaisesti kampanjojen suunnittelussa on otettava huomioon eri-ikäiset, jotta heihin voidaan vaikuttaa sopivalla tavalla ja tarjota heille ajantasaista tietoa. Kampanjoissa kannattaa korostaa positiivisia muutoksia sekä tarjota resursseja ja tukea niille, jotka haluavat tehdä elämäntapamuutoksia. Oleellista on myös seurata kampanjan vaikuttavuutta ja kerätä palautetta jatkuvan kehittämisen mahdollistamiseksi.

Panostamalla riittäviin resursseihin voimme varmistaa, että ehkäisevä työ on kunnolla toteutettavissa. Lakisääteinen EPT on olennainen osa kunnassa meidän kaikkea toimintaamme, eikä sitä tule nähdä vain välttämättömänä velvollisuutena. Olen tyytyväinen siihen, että tähän asti käytetyt mittarit ovat olleet hyödyllisiä. Kouluterveyskyselyt tarjoavat kattavia tietoja nuorista ja heidän hyvinvoinnistaan. Poliisilta saadut hälytysraportit puolestaan antavat arvokasta tietoa alueesta. Kunnan järjestämät tapahtumat, niiden osallistujamäärät ja palautteet ovat erinomaisia mittareita. Ja nämä kertovat mitä kuntalaiset odottavat ja toivovat kunnan heille järjestävän.

EPT viestinnälle suosittelen vuosikellon laatimista yhteistyössä kunnan viestintäsuunnittelijan kanssa. Vuosikello kannattaa rakentaa kunnalla käytössä olevat ohjelman pohjalta ja sen sisältö kannattaa suunnitella noudattaen valtakunnallista EPT ohjelmaa. Vuoden alussa kannattaa tehdä vuosikelloon päivitys ja samalla arvioida edellisen vuoden toimintaa. Tämä on erinomainen hetki myös strategian tietojen päivittämiselle. Vuosikello tarjoaa suuntaviivat tulevien tapahtumien ja viestinnän suunnittelulle, mikä tekee siitä arvokkaan työkalun jokapäiväisessä työssä.

Ehkäisevän päihdetyön budjetointi luo vahvan perustan, jonka avulla yhdyshenkilö voi tehokkaasti suunnitella ja toteuttaa EPT ohjelmaa. Samalla se auttaa osoittamaan ohjelman taloudellista merkitystä ja tukee päätöksentekoa resurssien myöntämisessä.

Jatkossa olisi hyvä huomioida EPT kustannusten eriyttäminen omaksi yksiköksi mahdollistaen tehokkaamman seurannan ja arvioinnin. yhdyshenkilön työnkuvan selkiytyessä budjetissa tulisi huomioida seuraavat näkökohdat:

- Henkilöstökulut: kattava huomio henkilöstökustannuksiin mukaan lukien palkat ja lisäresurssit
- Täydennyskoulutukset: yhdyshenkilön koulutukset, jotta tieto ja taito pysyy ajan tasalla alan kehityksessä
- Tiedotus ja viestintä: tiedotuskampanjoiden suunnittelu ja toteutus sekä mahdolliset mediakustannukset
- Tilaisuudet ja materiaalit: rahoitus tapahtumiin ja tilaisuuksiin sekä niihin liittyvät materiaalit
- Suunnittelu, tutkimus ja seuranta: resurssit ohjelman suunnitteluun, tutkimiseen ja seurantaan
- Tilastointi: tilastointiin ja tietojen keräämiseen
- Kriisitilanteiden varautuminen: mahdollisiin kriisitilanteisiin ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden tehostamiseen

Ehkäisevän päihdetyön budjetointi tarjoaa tehokkaan keinon parantaa EPT laatua, mutta haasteena on saada kunnan päättäjät ymmärtämään sen merkitys. On olennaista viestiä selkeästi, kuinka resurssit tähän työhön voivat ennaltaehkäistä terveydenhuollon kustannuksia ja alueellisia rikostilastoja. Käytännön esimerkit ja tutkimustulokset voivat valottaa, miten investoinnit EPT tuottavat säästöjä pitkällä aikavälillä. Tavoitteena on voittaa haasteet, jotka liittyvät kunnan päätöksentekijöiden tietoisuuteen ja varmistaa, että EPT tärkeys otetaan huomioon resurssien suuntaamisessa, vaikka välitöntä säästöä ei välttämättä näkyisi.

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto ohjauskirje (1.11.2021) Viitattu 27.12.2023.
<https://avi.fi/documents/25266232/96428189/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4misen+sek%C3%A4+ehk%C3%A4isev%C3%A4n+p%C3%A4ihdety%C3%B6n+ohjauskirje.pdf>
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. (5.3.2022). Oletko huolissasi puolisosi, vanhempasi tai läheisesi runsaasta päihteidenkäytöstä? Viitattu 27.10.2023. [Oletko huolissasi puolisosi, vanhempasi tai läheisesi runsaasta päihteiden käytöstä? - EHYT ry](#)
- Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2015:19 Viitattu 27.10.2023. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74726>
- Ehyt.ry. Ehkäisevän päihdetyön vuosikello nuorisotyöhön 2023–2024. <https://ehyt.fi/tuote/ept-vuosikello-nuorisotyohon-23-24/>
- Finlex 523/2015. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Viitattu 27.12.2023 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>
- Finlex 549/2016. Tupakkalaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160549>
- Finlex 549/2022. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Viitattu 27.10.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220549>
- Finlex 612/2021. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Viitattu 27.12.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210612>
- Finlex 693/1976. Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi. Viitattu 27.12.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1976/19760693>
- Finlex 710/2011. Kuvaohjelmalaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110710>
- Finlex 1102/2017. Alkoholilaki. Viitattu 27.12.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19941143>

Finlex 1326/2010. Terveystieteidenhuoltolaki. Viitattu 27.12.2023.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Heikkilä, T.2007. Tilastollinen tutkimus. Celia. 2007, s.81. Viitattu 5.1.2024

Hirvonen, H. (4.10.2023). Sote-uudistus on nakertanut ehkäisevää päihdetyötä Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Viitattu 7.12.2023. <https://yle.fi/a/74-20053478>

Hoitotiede 34, 2022. Avoin haastattelu ja teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä laadullisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. Palonen, M& Kylmä,J 2022:4 s.281–294

Koivisto, Adelene. (2020). Varhaisen puuttumisen malli yläkouluikäisen päihteiden käyttöön-opas terveydenhoitajalle. Opinnäytetyö. Laurea. Viitattu 30.12.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352247/Varhaisen%20puuttumisen%20malli%20yl%C3%A4kouluik%C3%A4isen%20p%C3%A4ihteiden%20k%C3%A4ytt%C3%B6n%20opas%20.pdf?sequence=3>

Komonen.,Suurpää., &Söderlund. (2012). Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön kehittäminen - kokemuksia Preventiimi-yhteistyöverkostosta.

Lopen kunta Viitattu 28.12.2023 <https://www.loppi.fi/>

Markkula,J., Karlsson,N., Ollila,H., Strand,T. (2022). Ehkäisevä päihdetyö -opas kunnille ja hyvinvointialueille. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 27.10.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144684/URN_ISBN_978-952-343-825-5.pdf

Markkula,J., Rapeli,S., Kempainen,J., & Kotovirta,E. (2021). Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma - väliarviointi ja tehostettavat toimet vuoteen 2025. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Viitattu 11.12.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163001/STM_2021_13_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Odell,H&Tapio,M.Preventiimi (2018). Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön viestintäopas&työkalu. Viitattu 11.12.2023

Ojasalo, Katri,2013. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista. Celia.

Omahäme (2023). Mielenterveys- ja päihdepalvelut. Viitattu 5.1.2023 <https://omahame.fi/mielenterveys-ja-paihdepalvelut>

Puusa,A&Juuti,P.Gaudeamus Oy (2020) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät.

Sampo.thl.fi.2023.Kouluterveyskysely.

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk2/nuoret/fact_ktk2_nuoret?row=952513L&row=952810L&column=alue-886778.&column=vuosi-952479.&column=ka-987089&column=taustatekija-888288

Stakesin työpapereita 3/2006 työryhmämuistio. Helsinki 2006. Ehkäisevän päihdetyön laatu-
kriteerit. Viitattu 20.11.2023

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77187/Tp3-2006-verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

STM Ehkäisevä päihdetyö Viitattu 17.1.2024 <https://stm.fi/ehkaiseva-paihdeyto>

STM (2015) Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma julkaisuja. Helsinki 2015.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74726/STM_EPT-kansi_sisus_netti.pdf

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (päivitetty 5.4.2023) Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Viitattu 11.12.2023. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/ehkaisevan-paihdeytoon-toimintaohjelma>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (2023). Kouluterveyskyselyn tulokset. Viitattu 28.12.2023.

<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (2020). Kunnan hyvinvointi ja elinvoima tarvitsee lakisäateistä ehkäisevää päihdetyötä. Viitattu 14.1.2024

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140531/Kunnan%20hyvinvointi%20ja%20elinvoima%20tarvitsee%20lakis%C3%A4%C3%A4teist%C3%A4%20ehk%C3%A4isev%C3%A4%C3%A4%20p%C3%A4ihdety%C3%B6t%C3%A4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

≡

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Mitä ehkäisevä päihdetyö on? Viitattu 14.1.2024

<https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/mita-ehkaiseva-paihdeyto-on>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Pakka toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön. Viitattu

14.1.2024 <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/verkko-pakka-ehkaisevaan-paihdeytohon>

LIITTEET

LIITE 1

Teemahaastattelu 20.12.2023

Läsnä:	Nuoriso-ohjaaja/päihdetyön Sosiaaliohjaaja/päihdetyö Psykiatrinen sairaanhoitaja/päihdetyö	yhdyshenkilö Nuorisotalo Ankkuri Omahäme	Lopen Nuppi	kunta Omahäme
--------	--	--	----------------	------------------

1. Miten ehkäisevä päihdetyö muuttui sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden muutoksen myötä 1.1.2023?

Tällä hetkellä koordinaattorit ohjaavat ehkäisevää päihdetyötä, mutta heillä ei ole työntekijöitä, jonka sen varsinaisen työn tekevät. Kunnissa ei ole nimettyjä työntekijöitä, koska he siirtyivät Omahämeen alaisuuteen. Lopella on nimetty yhdyshenkilö mutta hänelle ei olla määritelty resursseja ehkäisevän päihdetyön tekemiseen vaan hän tekee sen oman työnsä ohella. Hänelle on sysätty iso vastuu koko kunnan ehkäisevästä päihdetyöstä. Yksi ihminen ei voi eikä pysty hoitamaan koko kunnan päihdetyötä vaan se pitää ohjata poikkihallinnollisesti jokaiselle sektorille.

2. Mitä huomioita ja muutoksia pitää tehdä huomioiden muuttunut tilanne?

Kunnan pitää asettaa raamit ehkäisevään päihdetyöhön, miten sitä jatkossa tullaan tekemään. Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunnan pitää määritellä siihen työaika, resurssit, budjetti, sekä mikä osa työajasta yhdyshenkilöllä menee ehkäisevään päihdetyöhön. Kunnanhallituksen tulee nimetä poikkihallinnollinen työryhmä, jonka tehtävänä on tehdä suuntaviivat ja selvittää mitä Lopen kunta haluaa strategian sisältävän. Jokaiselta kunnan sektorilta pitää olla työryhmässä jäsen, joka kertoo oman alueensa näkemykset strategiaan. He voivat itse määritellä millä tavalla he pysyvät vaikuttamaan omalla toiminnallaan ehkäisevään päihdetyöhön. Työryhmän jäsen jalkauttaa strategian omille työryhmälle sekä työntekijöilleen. Strategia pitäisi sitouttaa jokaiselle hallinnon osa-alueelle, näin siitä saataisiin toimiva kokonaisuus ja sitä voitaisiin tehdä jokaisella toimialalla Lopen kunnassa.

3. Mittarit millä voidaan mitata ehkäisevää päihdetyötä?

Kouluterveyskyselyt ovat tärkeä mittari kertomaan nuorten päihdetilanteesta. Hyvinvointikyselyt voidaan toteuttaa koko kuntaa kattavaksi kyselyksi. Poliisilta voidaan pyytää tilastoja millaisia Hälyytystehtäviä Lopella on esiintynyt, jotka liittyvät päihteisiin. Edellä mainituista selvennyksistä näkee mikä on tämänhetkinen tilanne ja mihin kannattaa puuttua.

Osallistujamäärät päihdeettömissä tapahtumissa ja tiedotuksen kattavuus sekä millaisia kokoontumispaikkoja ja tapahtumia kunta mahdollistaa kuntalaisille antavat myös käsityksen alueen ehkäisevistä toimista päihdetyön saralla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mahdollisuudet ovat kiinteä osa myös ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevään päihdetyöhön liittyy monipuolisia toimenpiteitä, jotka edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Näitä toimia voidaan kohdentaa fyysisiin terveysnäkökulmiin kuin myös psykososiaaliseen hyvinvointiin.

4. Missä eri työryhmissä Lopen pitää olla mukana, että voidaan tehdä laadukasta ehkäisevää päihdetyötä ja miten laki määrittelee nämä kokoonpanot?

AVI:lta kyselyt muutaman vuoden välein miten kunta toteuttaa päihdetyön lait neuvolasta ikäihmisiin.

Oman kunnan monialainen ehkäisevän päihdetyöryhmä. Lopella tällä hetkellä toimii EHKÄPÄ-työryhmä.

Seudullinen EPT, jossa Riihimäki, Hausjärvi ja Loppi. Nykyisin tässä kokoonpanossa Riihimäen ja Hausjärven EPT koordinaattorit ja Lopelta EPT yhdyshenkilö. Tässä kokoonpanossa he toteuttavat päihdekyselyn tasain väliajoin omilla sektoreilla.

Kanta-Hämeen EPT, jossa koko hämeen Ehkäisevät päihdetyön yhdyshenkilöt sekä Kanta-Hämeen EPT koordinaattori Omahämeestä.

NUMO on nuorten moniammatillinen tiimi Riihimäessä, jossa on mukana Loppi ja Hausjärvi. Tässä viitekehyksenä ehkäisevä mielenterveys ja päihdetyö. Kaikki 30 toimijaa tekevät alaikäisten nuorten kanssa töitä. Tässä kokoonpanossa saadaan laaja-alaisesti näkemys nuorten ikäluokista mikä tällä hetkellä nuorison keskuudessa puhututtaa, millaista ennaltaehkäisevää toimintaa tarjotaan ja miten pystytään nopeasti reagoimaan haasteellisiin tilanteisiin. NUMO-tiimin tiiviillä yhteistyöllä tuodaan selvästi esiin alueelliset toimenpiteet ja tarjotaan päättäjille konkreettisia ehdotuksia niiden toteuttamiseksi. Tämä mahdollistaa useamman toimijan reagoimaan tilanteeseen.

RIKSUTIIMI on samanlainen kuin Numo mutta tämä on 18–29 v. tarkoitettu tiimi.

4. Ketkä ovat ydintoimijat eri palveluissa?

Palvelut siirtyivät vuoden 2023 alussa Omahämeelle ja kunnalta siirtyivät myös osa työntekijöistä. Kun strategia valmistuu niin kannattaa olla yhteydessä Omahämeen EPT koordinaattoriin ja peilata yhteyshenkilöt kuka tekee ja mitä hänen toimialaansa kuuluu, niin näin saat ajantasaisen ja oikean tiedon strategian tueksi. Strategiassa pitää myös muistaa päivittää ajantasaiset tiedot. Päivitys kannattaa ajoittaa joko valtuustokauteen tai kerran vuoteen tehtäväksi.

5. Mikä nykyisessä strategiassa toimii ja mikä ei?

Lopen kunnassa ei ole tämänhetkistä strategiaa vaan muutaman vuoden vanha päihdetyön suunnitelma, joka ei ole ajantasainen. Suunnitelma on vanhentunut koska siinä ei ole uusimpia tutkimustuloksia, päihdehoidon tämänhetkisistä käytänteistä, sidosryhmien muutoksista, uusimmista hyödynnettävistä teknologioista esim. etähoitopalveluista sekä vanhentuneita viestintäsuunnitelmia. Suunnitelma kuitenkin auttaa näkemään Lopen kunnan arvot ja suuntaviivat ehkäisevään päihdetyöhön. Kun nämä ajanmukaistetaan, saadaan toimiva strategia luotua Lopen kunnalle.

6. Mitä muuta pitäisi ottaa huomioon palvelupolussa, kun laaditaan strategiaa?

Se vaatii huolellista suunnittelua ja huomioimisen eri ikäluokissa. EPT pitää ulottua jo syntymättömään lapseen siellä neuvolajärjestelmässä ja jatkaa siitä varhaiskasvatukseen, koulumaailmaan, työelämään sekä vanhuspalveluihin. Kiertokulkuna läpi koko elämän. EPT kannattaa korostaa varhaista puuttumista ja puheeksi ottoa sekä päihdeongelmien tunnistamista. Arvioidaan tarpeet, voimavarat ja päihdeongelman laatu niin näin voidaan ohjata asiakas oikean avun piiriin. Kuntalaisia pitää kannustaa osallisuuteen ja mahdollistaa heitä tukevia palveluita kunnassa. Huomioida kriisitilanteiden hallinta, miten kunta toimii kriisitilanteissa ja miten se pitää huomioida strategiassa. Kunnassa pitää miettiä millaisilla keinoilla varmistetaan riittävä ja tehokas tiedonkulku. EPT strategiassa palvelupolku on kokonaisvaltainen, joka huomioi asiakkaan tarpeet, vahvuudet ja elämäntilanteen eri vaiheet.

LIITE 2

Poliisin tilastojen yhteenveto vuosilta 2021–2023 rikoslakirikokset Lopelta.

	2021	2022	2023
Liikenne rikokset	499	516	448
Omaisuusrikokset	140	161	135
Väkivaltarikokset	33	41	39
Rattijuopumukset	29	36	25
A- ja B-luokan kiireellisyys tehtävät	508	483	356
Kotihälytystehtävät	80	43	36
Huumausainerikokset	22	26	21

(Tietolähde: Poliisin tulostietojärjestelmä Tilastot 433 Loppi)

LIITE 3

Riihimäen seudun päihdetilanteen kyselyn tulokset 5/2021

Vastaajien ikärakenne:	Yhteensä: Rmk- Haus- järvi-Loppi	Sukupuoli:	Yhteensä: Rmk-Haus- järvi-Loppi	Vastaajien määrä 182kpl	Vastaajien määrä %
18–30 v.	20 %	Mies	16,5 %	Rmk 111kpl	61 %
31–45 v.	40,7 %	Nainen	81,9 %	Hausj. 25kpl	13,7 %
46–64 v.	30,8 %	Muun sukup.	0,5 %	Loppi 46kpl	25,3 %
Yli 65 v.	8,2 %	Ei halua san.	1,1 %		

Oletko havainnut kunnassa viimeisen 12 kk aikana alaikäiselle

Alkoholin välittämistä	36,3 %
Tupakkatuotteiden välittämistä	41,2 %
Huumeiden välittämistä	26,4 %

Oletko havainnut 12 kk aikana tilannetta, jossa myyjä ei ole tarkistanut nuorelta näyttävän

Alkoholiostajan ikää	20,3 %
Tupakkatuotteiden ostajan ikää	15,6 %
Rahapelejä pelaavan ikää	14,8 %

Oletko havainnut kunnassa 12 kk aikana alaikäisten

Alkoholin käyttöä	73,6 %
Tupakoimista	85,2 %
nuuskaamista	52,8 %
Sähkösavukkeiden käyttöä	37,4 %
Kannabiksen käyttöä	25,4 %
Muiden huumaavien aineiden käyttöä	22,1 %
rahapelaamista	25,8 %

Tulisiko kunnassa puuttua nykyistä enemmän alaikäisten

Alkoholin käyttöön	72,9 %
Tupakointiin ja nuuskaamiseen	77,5 %
Kannabiskokeiluihin ja käyttöön	84 %
Muiden huumaavien aineiden käyttöön	84,5 %
rahapelaamiseen	55,2 %

Käytetäänkö kunnassanne liikaa alkoholia

Kyllä	84 kpl	46,2 %
Ei	33 kpl	18,1 %
EOS	65 kpl	35,7 %

Oletko viimeisen 12 kk aikana pelännyt kaduilla tai muualla julkisella paikalla kohtaamianne päihtyneitä?

Kyllä	67 kpl	36,8 %
-------	--------	--------

Ei	110 kpl	60,4 %
EOS	5	2,8 %

Oletko huolissasi jonkun läheisen päihteiden käytöstä?

Kyllä	69 kpl	37,9 %
Ei	49 kpl	26,9 %
EOS	64 kpl	35,2 %

Tulisiko alkoholin myyntiin päihtyneelle suhtautua kuntanne ravintoloissa nykyistä tiukemmin?

Kyllä	97 kpl	53,3 %
Ei	36 kpl	19,8 %
EOS	49 kpl	26,9 %

Tulisiko alkoholin myyntiin päihtyneelle suhtautua kuntanne kaupoissa nykyistä tiukemmin?

Kyllä	107 kpl	58,8 %
Ei	39 kpl	21,4 %
EOS	36 kpl	19,8 %

Onko teiltä edellisen 12 kk aikana kysytty terveydenhuolto henkilöstön vastaanotolla alkoholin käytöstä ja annettu tarvittaessa neuvontaa?

Kyllä	Ei	EOS	Ei käyntiä
35,7 %	38,5 %	0,5 %	25,3 %

Onko teiltä edellisen 12 kk aikana kysytty terveydenhuolto henkilöstön vastaanotolla tupakoinnista ja annettu tarvittaessa neuvontaa lopettamiseen?

Kyllä	Ei	EOS	Ei käyntiä
39,7 %	35,2 %	0,6 %	24,6 %

Saako kunnassanne helposti tukea tupakoinnin lopettamiseen?

Kyllä	14 kpl	7,7 %
Ei	21 kpl	11,5 %
EOS	147 kpl	80,8 %

Noudattaako kuntanne päivähoitopaikat, koulut ja oppilaitokset lakisääteisiä tupakointikieltoja hallinnoimillaan alueillaan?

	Kyllä	Ei	EOS
--	-------	----	-----

Päivähoitopaikkojen alueilla	54,4 %	8,2 %	37,4 %
Oppilaitosten alueilla	44,5 %	17,6 %	37,9 %

Tiedätkö mistä saat apua, jos päihdeasiat mietityttävät?

Kyllä	134 kpl	73,6 %
Ei	33 kpl	18,1 %
EOS	15 kpl	8,3 %

Oletko kokenut haittoja läheistesi päihdeiden käytöstä, oletko saanut apua?

Kyllä	45 kpl	25,3 %
Ei	52 kpl	29,2 %
EOS	81 kpl	45,5 %

Oletko huolissasi omasta rahapelaamisestasi?

Kyllä	3 kpl	1,6 %
Ei	177 kpl	97,3 %
EOS	2 kpl	1,1 %

Oletko huolissasi jonkun läheisen rahapelaamisesta?

Kyllä	28 kpl	15,4 %
Ei	150 kpl	82,4 %
EOS	4 kpl	2,2 %

Onko kunnassa tehtävä ehkäisevä päihdetyö teille tuttua?

Kyllä	56 kpl	30,8 %
Ei	111 kpl	61 %
EOS	15 kpl	8,2 %

Oletko ollut itse mukana kuntanne ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä?

Kyllä	20 kpl	11 %
Ei	162 kpl	89 %

LIITE 4

Kouluterveyskyselyt puolestaan tehtiin syksyllä 2023. Seuraavassa taulukko, jossa kootusti koululaisten vastaukset vuodelta 2021 ja 2023 sekä peilaus Riihimäen vastaaviin tuloksiin.

Kouluterveyskysely 2023	Loppi 2021	Loppi 2023	Riihimäki 2023
Alaikäisten perhepiirissä hankkima alkoholi	30,4 %	57,8 %	42,4 %
Alaikäisen välittämisen kautta hankittu alkoholi	75 %	75,6 %	81,8 %
Käyttää alkoholia viikoittain	4,5 %	2,9 %	3,7 %
Tosi humalassa vähintään kerran kuussa	7,9 %	4,7 %	9,0 %
Raittius	66,7 %	72,1 %	67,7 %
Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa	2,8 %	7,6 %	4,7 %
Käyttänyt jotain tupakkatuotteita tai sähkösavukkeita ainakin kerran	33,9 %	39,8 %	39,4 %
Tupakoi päivittäin	4 %	5,3 %	5,2 %

Käyttää tupakka- tuotteita tai sähkösavukkeita päivittäin	6,5 %	8,7 %	12,9 %
Käyttää sähkösavukkeita päivittäin	2,7 %	4,6 %	9,9 %
Käyttää nikotiinipusseja silloin tällöin tai päivittäin	-	5,2 %	8,9 %
Nuuskaa päivittäin	2,7 %	4,1 %	4,1 %
Kokeillut kannabista ainakin kerran	4,9 %	6,4 %	7,4 %
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa	4,4 %	4,6 %	4,5 %
Käyttänyt kannabista viimeisen 30 päivän aikana	2,2 %	2,9 %	3,6 %
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran	4,9 %	6,4 %	8,6 %
Käyttänyt jotain muuta huumaavaa ainetta viimeisen 30 päivän aikana	2,3 %	4,2 %	3,4 %
Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita	23,3 %	39,3 %	54,6 %
Pelaa rahapelejä viikoittain	8,4 %	3,0 %	5,3 %

(thl.fi)

LIITE 5

Lopen kunnanhallituksen pöytäkirja 15.2.2021

https://loppi.tweb.fi:444/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/pk_asil.htm?+elin=KHALL&pvm=15%2e2%2e2021%2017%3a00

LIITE 6

Lopen kunnan hyvinvointikertomus ja suunnitelma 2021–2025

https://www.loppi.fi/uploads/sites/2/2023/03/loppen_kunnan_hyvinvointikertomus_ja_suunnitelma_hyvaksytty_kvalt_27022023_pyk_17.pdf

LIITE 7

Kunnan hyvinvointi ja elinvoima tarvitsee lakisäateistä ehkäisevää päihdetyötä

<https://www.julkari.fi/handle/10024/140531>

LIITE 8

Lopen kunnan ehkäisevän päihdetyön vuosikello

Tammikuu: tipaton tammikuu, toimintatavoista sopiminen lähiympäristön elinkeinoharjoittajien kanssa (esim. ikärajalaiset tuotteet) **Lopen EPT työryhmän kokoontuminen**

Helmikuu: päihdeettömyys ja savuttomuuskäytännöt penkkareihin, vanhojentansseihin ja työharjoitteluun/työssäoppimiseen liittyen, 20.2 yhdenvertaisuus ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden päivä

Maaliskuu: Päihdeasenteet ja puheeksi otto-nuorisotiloilla tms. Teemallinen ilta

Huhtikuu: **Lopen EPT työryhmän kokoontuminen**, 7.4 maailman terveyspäivä

Toukokuu: ammattiaikuiset päivä, hakematta paras- kampanja (tms. kampanja)

Kesäkuu: koulujen päättäjäiset (somekampanja, jalkautuminen), selvinpäin kesään kampanja nuoret

Heinäkuu: ottomitta-sovellus(<https://ehyt.fi/tuote/ottomitta-sovellus-alkoholinkayton-seurantaan/>) selvinpäin kesään kampanja aikuiset

Elokuu: 12.8 YK:n kansainvälinen nuorisonpäivä, lukukausien aloitusjuhlinnan hyvät käytännöt ja tiedotus somessa, 7lk ryhmäytymisen tuki, **Lopen EPT työryhmän kokoontuminen**, 25.8 savuton Suomi päivä

Syyskuu: koulujen lukukausien teemaviikkoihin yhdistetään ehkäisevä päihdetyö nuorisotililla ja kouluvierailuilla, liikenneturvallisuusviikko

Lokakuu: 10.10 mielenterveyspäivä, 17.10 kansainvälinen päivä köyhyyden poistamiseksi, vanhustenviikko

Marraskuu: 20.11 kansainvälinen lapsen oikeuksien päivä, vko 45 ehkäisevän päihdetyön viikko, peliviikko (pelikasvatuksen ja pelikulttuurin tietämykseen)

Joulukuu: anna lapselle raitis joulu –kampanja, **Lopen EPT työryhmä kokoontuminen**

Yleistä ympäri vuoden toimintaa:

- Päihdetilannekyselystä saatavan tiedon hyödyntäminen kunnan toiminnassa
- Paikallinen, seudullinen ja maakunnallinen EPT-työryhmien kokoontuminen
- Ankkuritoiminta ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö
- Koulutukset henkilöstölle
- Koulutukset yhteisöille
- Monikanavainen viestintä ja kohdennettu kampanjointi

LIITE 9

Tämä liite on strategialuonnoksen aiotun sisällön mukaisesti koottu ja varsinainen strategia käsitellään Lopen kunnassa keväällä 2024 ja julkaistaan sen jälkeen.

LOPEN KUNNAN EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN STRATEGIAN LUONNOS

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO

Ihmisen terveys on ensiarvoisen tärkeä, ja päihteiden liikakäyttö sekä masennus voivat heijastua negatiivisesti lasten ja perheiden hyvinvointiin. Kunnille on annettu lainsäädännöllinen vastuu palveluiden järjestämisestä, ja on olennaista, että nämä palvelut vastaavat paikallisiin tarpeisiin mahdollisimman kattavasti.

Päihde- ja mielenterveystyötä ohjaavat lainsäädännön tasolla muun muassa kansanterveyslaki (1972/66), päihdehuoltolaki (1986/41), mielenterveyslaki (1990/1116), sosiaalihuoltolaki (1982/170) ja lastensuojelulaki (2007/417). Mielenterveys- ja päihdetyön kehitykseen ja suunnitteluun on pyritty vaikuttamaan myös laatusuosituksilla ja käypä hoito – ohjeistuksilla. Yhteiskunnallisin indikaattorein voidaan seurata väestön hyvinvoinnin kehitystä sekä mielenterveys- ja päihdetyön tilaa maassamme.

Lopen kunta on tehnyt päätöksen 9/2023 kuntaan laadittavasta ehkäisevästä päihdetyön strategiasta opinnäytetyönä. Lopella ei ole aikaisemmin ollut hyväksyttyä ehkäisevän päihdetyön strategiaa. Strategian pohjana on käytetty mm. hallintokuntien arviota nykytilasta päihdeasioihin liittyen, kouluterveyskyselyn tuloksia ja seudullista hyvinvointikyselyn tuloksia. Tavoitteena on, että kunnan päättäjät päihdekysymyksiin liittyvät toimialat sitoutuvat toimimaan yhdessä valitun linjan mukaisesti. Eri hallintokunnat, seurakunta ja poliisi työskentelevät asukkaiden turvallisen ja päihhteettömyyttä tukevan elinympäristön kehittämiseksi ja turvaamiseksi. Ehkäisevän päihdetyön strategian päätavoite on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä ennaltaehkäisyllä ja varhaisella puuttumisella. Lapset ja nuoret edustavat tulevaisuutta, joten

heidän kehittymisensä ja kasvamisensa tasapainoisiksi hyvinvoiviksi aikuisiksi nähdään erittäin tärkeänä ja ehkäisevään päihdetyöhön panostaminen on todella kannattavaa.

Päihdetyön strategia on Lopen kunnan päihdetyömalli, joka ohjaa kaikkia hallintokuntia, seurakuntaa ja poliisia työssä; sisältäen ennaltaehkäisevän päihdetyön sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut. Strategiassa kuvataan Lopen kunnan tavoitteet päihdetyölle, palveluiden nykytilaa sekä konkreettisia toimia siitä, miten tavoitteet pyritään saavuttamaan. Lopen kunnan päihdetyönstrategian laatimiseen nimettiin poikkihallinnollinen johtoryhmä ja osana tiimiä on myös ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö. Työtä on tehty eri hallintokuntien edustajien kanssa selvittämällä konkreettisia keinoja kuntalaisten hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Lopen kunnan päihdestrategia viedään kunnanhallituksen ja -valtuuston hyväksyttäväksi.

2. EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN LAINSÄÄDÄNTÖ JA LAATUSUOSITUKSET

2.1 Lainsäädäntö

Kunnan lakisääteinen ehkäisevä päihdetyö on keskeinen osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tavoitteena on estää ja vähentää päihteiden käyttöä, mukaan lukien alkoholi, tupakka, nikotiinituotteet, sekä huumeet ja ongelmallinen rahapelaaminen, samalla minimoimalla niistä johtuvia haittoja. Lainmukainen ohjaus varmistaa, että tämä työ toteutetaan suunnitelmallisesti ja tehokkaasti. Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015, EPT-laki).

2.2 Laatusuositukset

Ehkäisevälle työlle luodaan lainsäädännöllä puitteet ja peruseriaatteet, jotka ohjaavat ja viitoittavat työtä. Lainsäädännöllä määritetään päihteiden käytön laillisuutta tai laittomuutta, sekä määritellään eri toimijoille kuuluvat perustehtävät, oikeudet ja velvollisuudet. Lainsäädäntö antaa kunnille vastuun palveluiden järjestämisestä, palvelut tulee järjestää siten ja siinä laajuudessa, jotta ne vastaavat kunnassa esiintyvää tarvetta.

Perustuslain (11.6.1999/731) mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystyöt ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös turvattava lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Perustuslaissa säädetään myös ihmisten yhdenvertaisuudesta ja kielletään ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Jokaiselle ihmisille on turvattava oikeus terveelliseen ympäristöön perustuslain mukaan.

Kuntalain (17.3.1995/365) mukaan kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestävä kehitystä alueellaan.

3.MITÄ ON EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

3.1 EPT rakenteet ja tehtävät Lopella

Lopen kunnassa ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin on Hyvinvointi- ja vapaa-aikalautakunta. Lopen kunnan ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöksi on nimetty nuorisohjaaja. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (2015) mukaan yhdyshenkilö toimii kunnassa paikallisena ehkäisevän päihdetyön asiantuntijana, huolehtii yhteistyöstä ja ajankohtaisen informaation jakamisesta kuntapäätäjille ja kunnan eri toimialoille, tekee verkostotyötä eri toimijoiden kanssa ja toimii paikallisena kontaktina Riihimäen seudun, hyvinvointialueen, aluehallintoviraston ja THL:n kehittäjäverkoston välillä.

Vuoden 2023 alusta lähtien, kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa, ehkäisevän päihdetyön verkosto on kokenut muutoksia. Verkoston kokoonpanoa on suunniteltu uudelleen alkuvuodesta 2023 lähtien. Ehkäisevä päihdetyö raportoidaan nyt päihdetyön strategiana, joka on eri hallinnonalojen yhteydessä laadittu asiakirja.

4. NYKYTILANTEEN KUVAUS

4.1 Kuntalaisten suhde päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen

Lopen kuntalaisten asenteet päihteiden käyttöä ja rahapelaamista kohtaan vaihtelevat. Tietoisuus päihteiden haitoista ja peliongelmissa voi vaikuttaa asenteisiin. Kuntalaisten päihteiden käyttötavat vaihtelevat ikäryhmissä ja sosiaalisessa ympäristössä.

Lopen asukkaiden asenteita ja näkemyksiä alkoholiin, huumeisiin, tupakkaan ja rahapeleihin sekä mielipiteitä ja ideoita päihdehaittojen vähentämisen keinoista kartoitettiin seudullisella päihdetilannekyselyllä yhdessä Hausjärven kunnan, Riihimäen kaupungin ja Lopen kunnan kanssa 3.-16.5.2021.

Kunnan rooli on tarjota ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä kuten tiedotusta ja koulutusta, sekä tukea niille, jotka kohtaavat päihde- tai peliongelmiä.

Yhteisön voimavaroilla ja tukiverkostolla voi olla merkitystä kuntalaisten päihteisiin ja rahapelaamiseen liittyvissä asioissa. Positiivinen yhteisöllisyys voi tukea terveellisiä valintoja.

Kuntalaisten suhtautuminen näihin kysymyksiin voi myös muuttua ajan myötä, ja siksi jatkuvaa seurantaa ja sopeutumista tarvitaan kunnan päihdetyössä.

4.2 Lopen kunnan EPT toimintatavat

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille. Tämä tarkoittaa toimenpiteitä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi silloin, kun erityisiä riskejä tai huolia ei ole. Kunnat ja kolmannen sektorin toimijat sisällyttävät luonnostaan monia päihde-, mielenterveys-, ja peliongelmiä ehkäiseviä palveluita ja toimintoja, kuten helposti saavutettavat palvelut. On tärkeää tunnistaa ongelmat varhaisessa vaiheessa ja tarvittaessa tarjota ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi päihteiden käytön riskeistä ja haitoista sekä keinoista vähentää riskejä ja saada apua. Loppi on toteuttanut monipuolisesti ehkäisevän päihdetyön toimenpiteitä, jotka on integroitu osaksi kunnan toimintoja, käytäntöjä ja palveluita. Alla on esitelty eri ikäryhmille suunnattuja toteutettuja ehkäisevän päihdetyön toimintatapoja.

4.3 EPT kunnan ja hyvinvointialueiden yhdyspinnoilla

Lapsiperheet

Neuvolassa aloitetaan päihteiden käytön kartoittaminen perhesuunnitteluneuvolassa ja lapsiperheissä päihteiden riskikäyttö pyritään tunnistamaan jo äitiysneuvolassa. Audit-kyselyt tehdään raskauden ensikäynnillä molemmille vanhemmille sekä vauvan neljäkuukautiskäynnillä ja lasten 1,5-vuotis- ja 4-vuotiskäynneillä. Varhaisessa vaiheessa tarjotaan tukea, kun päihteiden käyttö otetaan puheeksi kaikkien perheiden kanssa. Neuvolassa käytetään myös lapset puheeksi-haastattelu, jotta voidaan tuoda esiin, miltä lapsesta tuntuu vanhempien alkoholin käyttö. Lisäksi lapsiperhepalveluissa annetaan ohjausta ja neuvontaa ehkäisevästä päihdetyöstä, ottaen huomioon päihteiden käytön vaikutukset läheisiin. Päihteiden käyttöä käsitellään kaikkien asiakkaiden kanssa, ja tarvittaessa asiakkaita ohjataan myös hyvinvointialueen Nuortentalo Nupin päihdekeskusteluihin Riihimäelle.

Koululaiset ja opiskelijat

Koululaisten terveystarkastuksissa päihteistä kysytään kaikilta asiakkailta sekä otetaan puheeksi myös 1.-, 5. - ja 8.-luokkalaisten koululääkäriinikäynnillä. Kaikille lukiolaisille tehdään ensimmäisenä lukuvuotena terveystarkastus ja haluttaessa myös lääkärintarkastus. Päihteistä keskustellaan tarkastuksen yhteydessä.

Työikäiset

Hyvinvointialueen sosiaalityön työikäisten palveluissa asiakkaan kokonaistilanne arvioidaan yksilöllisesti, ja tämä arviointi kirjataan palveluntarpeen arvioon. Yksi keskeinen aihe on päihteiden käyttö, josta kysytään kaikilta asiakkailta. Mikäli asiakas kokee tarvitsevansa tukea päihdeettömyyteen, hänet ohjataan eteenpäin sopiviin palveluihin. Erityisesti rahapelaaminen nähdään ongelmallisena, ja siihen on vaikea saada apua. Kuntouttava työtoiminta on sosiaali-

palvelu, jonka päämääränä on parantaa henkilön osallisuutta, elämänhallintaa ja luoda mahdollisuuksia työllistymiselle. Kuntouttava työtoiminta on suunnitelmallista ja sisältää tukea sekä ohjausta. Yksi sen tavoitteista voi olla henkilön päihteettömyyden tukeminen.

Ikäihmiset

Hyvinvointialueen ikäihmisten palveluissa suoritetaan perusteellinen arviointi asiakkaan kokonaistilanteesta käyttäen palveluntarpeen arvioinnin menetelmiä. Tässä arvioinnissa otetaan huomioon päihteiden käyttö, josta keskustellaan avoimesti asiakkaan kanssa. Mikäli havaitaan tarvetta, asiakas ohjataan asianmukaisiin palveluihin ja tukitoimiin, jotka voivat tukea hänen hyvinvointiaan ja terveyttään. Tavoitteena on varmistaa ikäihmisten kokonaisvaltainen hyvinvointi ja tarjota tarpeenmukaisia resursseja mahdollisiin haasteisiin, kuten päihteiden käyttöön liittyvissä tilanteissa.

5.PÄIHDESTRATEGIAN ARVOT

Päihdestrategian keskeiset arvot Lopen kunnassa ovat avoimuus, yhteistyö, vastuullisuus ja osallisuus.

Avoimuus: Luodaan turvallinen ilmapiiri, jossa asiakkaat voivat tuoda esille vapaasti omia näkemyksiä ja kokemuksia. Vuorovaikutus on avointa. Luottamus lisää asiakkaan sitoutumista hoitoon ja asiakassuhteisiin.

Yhteistyö: Korostetaan vahvaa yhteistyötä asiakkaiden, ammattilaisten ja organisaatioiden välillä, tavoitteena tukea kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarjota monipuolista tukea ja apua päihdeongelmien ratkaisemiseksi. Tämä näkyy tiiviinä vuorovaikutuksena ja toimivana verkostoyhteistyönä sekä kumppanuutena kolmannen sektorin kanssa. Poikkihallinnollista yhteistyötä kehitetään.

Vastuullisuus: Vastuullisuuden periaatteena on kohtelu yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti, taaten jokaiselle oikeuden saada yksilöllistä ja oikeudenmukaista kohtelua. Ikä, sukupuoli, yhteiskunnallinen asema ei saa vaikuttaa hoidon saatavuuteen. Meidän tulee olla tietoisia asiakkaiden oikeuksista ja edistetään heidän hyvinvointiansa. Vastuullisuus näkyy suunnitelmallisena asiakastyönä, ammattitaidon ylläpitämisenä ja toimimisena sovittujen ohjeiden ja suositusten mukaan.

Osallisuus: Osallisuus ilmenee toimivana ja tasa-arvoisena osallistumisena yksilöiden ja yhteisöjen tasolla. Se rohkaisee yhteistyöhön, aktiiviseen kuunteluun ja erilaisten näkökulmien huomioimiseen. Osallisuus tukee avointa vuoropuhelua ja kattavaa lähestymistapaa, luoden samalla perustan avoimuudelle.

6.PÄIHDESTATEGIAN VISIOT

Päihdeongelmat nähdään Lopen kunnassa sairautena muiden sairauksien rinnalla. Loppilaisten elämänsäkaressa ennaltaehkäisevä, mielenterveyttä tukeva ja päihdeettömyyttä edistävä työ on tärkeää.

1. Kattava ennaltaehkäisy: Laaja-alainen ennaltaehkäisy, joka kohdistuu eri ikäryhmiin ja yhteisöihin. Tavoitteena on vähentää päihdeiden haitallista käyttöä jo varhaisessa vaiheessa.
2. Varhainen tunnistaminen ja tuki: Varhainen päihdeiden käytön tunnistaminen sekä asianmukainen tuki ja hoito. Tulevaisuudessa pyritään tarjoamaan nopeasti apua.
3. Yhteisöllisyys ja vertaistuki: Yhteisöllisyys ja vertaistuki ovat avainasemassa päihdestrategiassa. Tavoitteena on luoda turvallisia tiloja, joissa kuntalaiset voivat jakaa kokemuksiaan ja tukea toisiaan.
4. Digitalisaation hyödyntäminen: Tehokkaan digitalisaation avulla pyrimme tarjoamaan virtuaalisia tukipalveluita, seurantaa ja varhaista puuttumista päihdeiden käytön ongelmiin.
5. Monialainen yhteistyö: Painotetaan entistä vahvemmin monialaista yhteistyötä eri toimijoiden välillä, kuten terveydenhuollon, sosiaalipalvelun, koululaitosten ja kolmannen sektorin kanssa.
6. Stigmaattisuuden vähentäminen: Avoin keskustelukulttuuri vähentää päihdeisiin liittyvää häpeää ja negatiivista ajattelua.

7. Kulttuurimuutos: Tuetaan terveellisiä elämäntapoja ja vahvistetaan päihdehaittojen ennaltaehkäisyä.

7.SUUNNITELMAT JA TAVOITTEET

- 1.Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- 2.Ennaltaehkäistään ja minimoidaan päihdehaittoja vauvasta vaariin
- 3.Varhainen puuttuminen ja riskien tunnistaminen matalan kynnyksen periaatteella
- 4.Lasten ja nuorten kehittyminen ja kasvaminen hyvinvoiviksi aikuisiksi
- 5.Vanhemmuuden tukeminen
- 6.Palveluissa korostetaan ennaltaehkäisevää, mielenterveyttä tukevaa ja päihteettömyyttä edistävää työtä
- 7.Hoitoketjut ovat toimivia

8.KEHITTÄMISKOHTEET

Ennaltaehkäisevä työ

1. Varhainen puuttuminen
2. Riskien tunnistaminen
3. Edistävien ja ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoaminen
- 4.” Valistustyö”
5. Lasten ja nuorten päihteettömyys
6. Työikäisten päihteidenkäyttö
7. Ikääntyneiden päihteidenkäyttö

Päihdepalvelut

1. Toimivat hoito- ja palveluketjut

2. Hoitoon ohjaus

3. Päivätoiminnan ja asumispalveluiden kehittäminen

9.PÄIHDETYÖN VUOSIKELLO

Katso liite 8

10.TOIMENPIDEOHJELMA EPT LOPEN KUNNASSA 2024

KEHITTÄMISKOHDE	TAVOITE	MENETELMÄT	VASTUUTAHO
Ennaltaehkäisevä työ	1. Varhainen puuttuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Huolen puheeksi otto • Laaja-alaiset terveystarkastukset alkuraskauden ensimmäisellä käynnillä (AUDIT) • Kotikäynnit ensisynnyttäjän luokse ennen ja jälkeen synnytyksen • Terveystarkastukset (koulu, tth, työttömät, ikäihmiset) • Oppilashuolto • Tukioppilastoiminta • lasten kuuleminen tapaamisissa • tukiperhe, tukihenkilö toiminta • ehkäisevä toimeentulotuki 	<ul style="list-style-type: none"> • terveydenhoitajat • perhetyöntekijä, mtt jos asiakkaalla masennusta • Terveydenhoitajat • koulu • neuvolat, päivähoito, koulu hoitajat, lääkäri, kerhot • Sos.toimi
		<ul style="list-style-type: none"> • näpistelyn, rikosten ja päihteiden puheeksi otto varhaisessa vaiheessa 	<ul style="list-style-type: none"> • poliisi, koulupoliisi, terveystoimi, koulutoimi, urheiluseurat

		<ul style="list-style-type: none"> • fyysisestä hyvinvoinnista huolehtiminen: riittävä lepo, liikunta • stressin hallinta • rippikoulu, isoistominä • Elämässä eteenpäin • ikäihmisten yksinäisyyden, syrjäytymisen ennakointia eläkeläisryhmät, ystäväpalvelut, kerhot 	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmiset itse • Seurakunta • Ohjaamon moniammatillinen yhteistyö nuorisopalvelun kanssa • SPR, kerhotoiminta eläkeläisjärjestöt, srk
	2. Riskien tunnistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • savuton kunta: toimenpideohjelma yksilöohjaus ryhmäohjaus • mini-interventio kontakteissa (AUDIT) • riskiperheiden tunnistaminen (mielenterveys ja päihdeongelmien siirtyminen sukupolvelta toiselle) • lapset puheeksi • kotihälytyksissä huomioidaan ympäristö 	<ul style="list-style-type: none"> • kunta vieroitusröhmät, kansalaisopisto • sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö, yksityiset hoitolaitokset • terveydenhuolto, päivähoito, koulu, sosiaalityö • th, sh, lääkäri, mtt, päivähoito, sos.työntekijä • poliisi
	3. Edistävien ja ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoaminen	<ul style="list-style-type: none"> • työllistämistoimet ja koulutuspaikkojen järjestäminen • Yksilövalmennus • Työttömien terveystarkastukset • Kuntouttava työpaja toimita 	<ul style="list-style-type: none"> • Lopen kunta, työhallinto

	<p>4.</p> <p>Valistustyö</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaaliloma • Sopeutumisvalmennuskurssit • Päivätoiminta • Päivätoiminta ikääntyneille, muistisairaille, masentuneille • Neuvolassa ja vastaanotolla annetaan suullista terveysneuvontaa • Terveyskasvatus kouluilla • Päihdetietouden jakaminen kuntalaisille • Nuorisotilalla vapaamuotoisia keskusteluja • Koulupoliisin ja Ankkuritiimin jalkautuminen kouluille • Tietoiskut päihteistä kouluilla ja vanhempainiloissa sekä Wilma viesteillä koteihin sis. luentoja, tiedotusta kampanjoista ja kouluterveyskyselyn tulokset • Soitot hälytyskeskukseen 112 • Tietoiskut alkoholinvälityksestä alaikäisille • Alkoholien saatavuuteen vaikuttaminen • Vaihtoehtoisen vapaa-ajan järjestäminen, yhteistyön lisääminen järjestöjen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Terveyskeskukset, tth, lääkäri • Sos.toimi, järjestöt • Työpaja, seurakunta, palvelukoti Eedilä • Terveystoimijat, sairaanhoitajat, lääkärit • Opettajat, th, EPT yhdyshenkilö • Esim. meneillään olevat kampanjat • Ohjaajat • Poliisi, Ankkuri, Koulu • Opettajat, nuorisopalvelu, th ,poliisi, koulu-terveydenhuolto, srk • Kuuluu kaikille • Poliisi, vanhemmat • Yritykset • Srk, nuorisotyö, hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut, kansalaisopisto, järjestöt, urhei-
	<p>5.</p> <p>Lasten ja nuorten päiheteettömyys</p>		

			luseurat, nuorisovaltuusto, vanhempainyhdistykset
	6. Työikäisten päihteiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • urheiluseurat tukevat päihteettömyyttä • alaikäisten päihteiden käytöstä tiedotetaan vanhemmille tai huoltajille, vanhempien herättely, yhteisvastuullisuus • Lastensuojeluilmoitukset <ul style="list-style-type: none"> - varhaiset toimenpiteet - tilanteiden selvittely - tukiperheet - perhetyö - sijoitukset • Mini-interventio 	<ul style="list-style-type: none"> • urheiluseuroilta veloitetaan päihdesuunnitelmia, mallikäyttäytymisen päihteettömyyteen • Kuuluu kaikille • Velvollisuus tehdä kaikilla • Sos.työntekijät • Työterveyshuolto, kaikissa vastaanotto-tilanteissa • Työnantaja • Terveystenhoitaja, lääkäri

	<p>7.</p> <p>Ikääntyneiden päih- teidenkäyttö</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaus päihdehoitoon ajoissa • Työpaikoilla varhainen puuttuminen ja hoitoonohjaus, ohjeet helposti löydettävissä • Työterveystarkastukset • Ennakoidaan eläkkeelle jääjät • Perheneuvontatyö • Mini-interventio • "seniorisyynit" AUDIT, labrakokeet • Omaisten ja läheisten ohjaus • yhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> • Työnantaja, työsuojeluvaltuutettu • Tth • Työyhteisö • Seurakunta, diakoniatyö • Th, mtt, kotipalvelu, sosiaalityö • Viranomaiset, järjestöt
PÄIHDEPALVELUT	<p>1.</p> <p>Toimivat hoito- ja palveluketjut</p> <ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstön näkökulmaa • Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan terveyden, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ehkäisevän päihdestrategian laatiminen kuntaan ja sen päivittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnanhallituksen päätöksellä poikkihallinnollinen päihdetyöryhmä

	<p>hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Päihdetyön osaamista vahvistetaan kaikissa peruspalveluissa <p>2.</p> <p>Hoitoon ohjaus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaan näkökulma 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävä ammattitaitoinen henkilökunta • Henkilökunnan täydennyskoulutukset • Toimipaikkakohtaiset ohjeet • Käypähoito suositukset • Verkkopalvelu anonyymisti, tunnistaa hoidon tarpeita ja nopeuttaa hoitoon pääsyä • Alle 25- vuotiaille moniammatillinen ohjaus, neuvonta ja arviointipalvelu • Katkaisuhoidon avopuolelle • Katkaisuhoidon vuodeosastolla lääkärin läheteellä • Matalan kynnyksen päihdepalvelut asunnottomille, päihderiippuvaisille sekä palveluiden ulkopuolisille henkilöille 	<ul style="list-style-type: none"> • Yksiköiden esimiehet, työyhteisöt • Työnantaja • terapanavigaattori • Nuorisotalo Nuppi RMK • Mielenterveys- ja päihdeyksikkö RMK, A-Klinikka • Hoitopaikkana Katkaisu- ja vieroitusyksikkö HML (ympäri vuorokautinen)
--	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • Hoitosuunnitelma yhteistyössä hoitavien tahojen kanssa, asiakkaan lupa, nimetään vastuuhenkilö • Läheisneuvonpito • Perhekuntoutus • Jatkokuntoutus maksusitoumuksella (lääkärin lähete) • Seuranta avopuolella • vertaistukitoimint 	<ul style="list-style-type: none"> • Päivätupa HML • Tth, lääkäri, sos.työntekijät, terveydenhuolto, riippuvuustyö palveluohjaaja sekä riippuvuustyön sosiaalityöntekijä • Sos.toimi • Hoitopaikkana mielen-terveys- ja päihdeyksikkö Rmk, Katkaisu- ja vieroitusyksikkö HML, K-klinikka HML (opioiriippuvaisten korvaushoito), Huumeiden käyttäjien terveysneuvonta HML • AA-ryhmä
	3. Päivätoiminnan ja asumispalveluiden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyö Hyriasäätiön Kike työpajan kanssa • Tukitoimet asumiseen ja elämänhallinnan tukemiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunta / Ohjaamo • Sosiaalitoimi, mtt, seurakunta
MIELENTERVEYS- PALVELUT	1. Toimivat hoito- ja palvelut	<ul style="list-style-type: none"> • Mielen-terveys- ja päihdestrategian laatiminen kuntaan ja sen päivittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnanhallituksen päätöksellä päihdetyöryhmä

	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstön näkökulma <p>-mielenterveystyön osaamista vahvistetaan kaikissa kunnan peruspalveluissa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asiakasnäkökulma 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittävä ammattitaitoinen henkilökunta • Henkilökunnan täydennyskoulutukset • Toimipaikkakohtaiset ohjeet • Käypä hoito- suositukset • Vuorotteluhoito terveyskeskuksen vuodeosastolla tai erikoissairaanhoidossa • Terapiakäynnit 	<ul style="list-style-type: none"> • Yksiköiden esimiehet, työyhteisöt • Työnantajat • Sairaanhoitajat • Psykologi • psykiatri
	<p>2.</p> <p>Syrjäytymisen ehkäisy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Etsivää työtä, ajoissa puuttuminen ongelmiin • Koulukiusaamiseen puuttuminen -tukioppilastoiminta - Non Fighting Generation toimintamalli • Koulutukseen sijoittuminen • Työpajatoiminnan kehittäminen • Päivätoiminnan kehittäminen • "vertaistuki" omaishoitajaryhmät • Terveysneuvonta • Palvelulinjat kylillä • Ikäihmisten ryhmät 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutoimi, vanhemmat, th • Koulutoimi, vanhemmat, opinto-ohjaaja • Ohjaamo, Nuorten työpaja, kunta • Srk • Eri toimipisteet • Kunta, palveluntarjoaja

		<ul style="list-style-type: none">• Sururyhmät• Leirit: nuoriso, päihde- ja mielenterveys, ikäihmi- set	<ul style="list-style-type: none">• Srk, järjestöt, kunta• Srk• Hyvinvointi- ja vapaa- aikapalvelut, srk, jär- jestöt
--	--	--	---